

22—27 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 22 februari

	Sid.
Interpellation av herr Hermansson i anledning av sammanslagningar av försäkringsföretag	4

Tisdagen den 26 februari

Interpellationer av:

herr Larsson i Hedenäset ang. beskattningen av priser vid idrotts- tävlingar	7
herr Jönsson i Ingemarsgården ang. två planerade televerkstäder ..	9
herr Elmwall ang. åtgärder i syfte att öka handelsutbytet	9
herr Enskog ang. skyddsföreskrifter för dykeriarbeten	10
herr Dahlgren ang. vissa prästers ämbetsutövning	11

Onsdagen den 27 februari

Svar på fråga av fröken Sandell ang. den frivilliga utbildningen i självskydd inom civilförsvarets ram	13
Överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön ..	15
Godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal	16
Teckning av aktier i Sveriges kreditbank	18
Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt ...	22
Ändring i lagen om nykterhetsvård, m. m.	35
Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder	36
Interpellation av herr Broberg ang. skattefrihet för sjuksköterske- elevers inkomster	41

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 27 februari	
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön	15
— nr 2, ang. godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal . .	16
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 12, rörande utgifterna inom civildepartementets verksamhetsområde	17
— nr 13, om anslag till oförutsedda utgifter	17
— nr 27, om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsför-luster	18
— nr 28, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	18
— nr 29, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kom-munikationsdepartementets verksamhetsområde	18
— nr 30, ang. godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastig-heter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	18
— nr 31, ang. anslag å tilläggsstat II till teckning av aktier i Sveri-ges kreditbank	18
— nr 32, ang. anslag å tilläggsstat II till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utveck-lingshämning	22
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 4, ang. ändrad lydelse av 3 § för-ordningen om arvsskatt och gåvoskatt	22
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. ändring i lagen om nykter-hetsvård, m. m.	35
— nr 6, om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder	36
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. de årliga mantalsuppgifterna	41
— nr 4, om rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort	41
— nr 5, om skyldighet för bilförare att utsätta reflekterande var-ningstrianglar på körbanan	41

Fredagen den 22 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 15 innevarande februari.

§ 2

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 39, med förslag till lag om allmänt kriminalregister m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet en vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogad, å bordet vilande framställning från fullmäktige i riksbanken angående Tumba pappersbruks framtida ställning.

§ 4

Föredrogs den av herr *Persson* i Appuna vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående landsarkivets lokaler i Vadstena slott.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Berglund* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående utredningen rörande kanaleden Vänern—Vättern.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Eriksson* i Bäckmora vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående upprustning av läns- och bygdevägar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Borås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående avveckling av spritförsäljningen på SAS:s flygplan i internordisk trafik.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Borås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder med anledning av stegringen av antalet kvinnliga alkoholmissbrukare.

Kammaren biföll denna anhållan.

Interpellation i anledning av sammanslagningar av försäkringsföretag

§ 9

Föredrogs den av herr *Svensson* i Stenkyrka vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående samordning av åldrings- och kronikervården.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Bästekille vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående anstånd med inbetalning av skatt i samband med överklagande av taxering.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Interpellation i anledning av sammanslagningar av försäkringsföretag

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERMANSSON (k), som yttrade:

Herr talman! Koncentrationsprocessen inom det privata försäkringsväsendet har under de senaste åren fortgått i utomordentligt snabbt tempo. Hela antalet svenska försäkringsbolag uppgår visserligen till över 1 000, men en helt övervägande del av försäkringsverksamheten är koncentrerad till ett fåtal koncerner och storbolag. Enligt försäkringsinspektionens senaste berättelse, avlämnad i juni 1962, svarade de 20 i fråga om premieinkomsten 1960 största enheterna för inte mindre än 92,5 procent av alla svenska bolags premieinkomst i direkt försäkring i Sverige. De 20 koncerner och bolag, som redovisade de största beloppen i förvaltade tillgångar, omhänderhade 95,4 procent av samtliga bolags tillgångar.

Koncentrationen till de allra största enheterna är mycket stark. Sålunda hade de fem i fråga om premieinkomst största försäkringskoncernerna och -bolagen (SPP, S-bolagen, Folksam, Thule och Svenska Liv-Hansa) i runt tal 60 procent av alla premieinkomsterna. Och de fem största räknat efter de förvaltade tillgångarna (SPP, S-bolagen, Thule, Svenska Liv-Hansa och Framtiden) omhänderhade i runt tal 70 procent av samtliga bolags tillgångar.

Genom den i dag meddelade försäljningen av Thulekoncernen till Skandiagruppen tilltar ytterligare koncentrationen inom försäkringsvärlden. På grundval av bokslutsuppgifterna per den 31 december 1961 har det beräknats att den nya jättekoncernen får 31,4 procent av riksbolagens premieinkomst och 27,7 procent av deras tillgångar.

Det handlar emellertid inte endast om en koncentration inom själva försäkringsväsendet. Genom de intima förbindelserna mellan vissa försäkringskoncerner samt de stora affärsbankerna och andra finansgrupper har utvecklingen inom försäkringsvärlden blivit ett led i den allmänna koncentration och centralisation av kapitalet, som lett till uppkomsten av en mäktig storföretagsnans.

Som motiv för koncentrationen inom försäkringsväsendet har anförts möjligheten att härigenom rationalisera och förbilliga verksamheten. Det skall inte bestridas att stordrift här liksom på andra områden kan ge möjlighet till kostnadssänkningar. Det förefaller emellertid oklart om dessa möjligheter verkligen utnyttjats. Koncentrationen innebär emellertid samtidigt att en utomordentligt stor ekonomisk makt samlas i händerna på ett fåtal. Riskerna för missbruk är stora.

Inom försäkringsväsendet finns redan företeelser som från olika håll karakteriserats såsom osunda. I en nyutkommen skrift »Nytt läge» har chefen för Folksam, direktör Seved Apelqvist,

Interpellation i anledning av sammanslagningar av försäkringsföretag

framfört skarp kritik mot vissa förhållanden. Han påtalar bl. a. missförhållandet med de s. k. flerårsavtalen, vilka har en konkurrenshämmande verkan genom att de under lång tid hindrar en försäkringstagare att teckna sin försäkring där det är förmånligt för honom.

Ännu mer anmärkningsvärda finner emellertid direktör Apelqvist vissa andra åtgärder, bl. a. den osunda kombinationen av lån och försäkring och förekomsten av otillbörlig inblandning i de försäkrades rätt att bestämma var deras försäkringar skall placeras. Han skriver: »Det förefaller nu som om samordnade bank-, försäkrings- och företagarintressen genom olika åtgärder försöker sätta priset på försäkringen som konkurrensfaktor ur spel.»

Direktör Apelqvist diskuterar även olika åtgärder för att säkra försäkringstagarna ett större inflytande. Hans uppskattning av de åtgärder som hittills vidtagits i detta avseende är emellertid inte särskilt stor: »Under de år regeringen utsett en representant för försäkringstagarna i försäkringsaktiebolagens styrelser har vi i Folksam inte i något sammanhang upptäckt någon positiv effekt av detta arrangemang.»

Det i Folksamchefens skrift framförda kravet att det ytterligare borde undersökas hur och i vilken omfattning olika finansintressen — exempelvis bankerna — är engagerade inom försäkringsområdet har ytterligare aktualiserats genom den senaste stora fusionen mellan Skandia och Thule. Såväl den tilltagande koncentrationen som de kritiserade företelserna inom försäkringsväsendet borde föranleda nya överväganden om försäkringsväsendets organisation.

Med hänvisning till det anförda vill jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Hur ser herr statsrådet på den makt-

koncentration som sammanslagningarna inom försäkringsvärlden innebär?

Avser herr statsrådet att vidta åtgärder med anledning av de osunda företelser inom försäkringsbranschen, som från olika håll påtalats?

Avser herr statsrådet att till förnyad prövning, ev. genom tillsättandet av en statlig utredning, ta upp frågorna om försäkringsväsendets organisation och ställning, däribland också om försäkringstagarnas och samhällets inflytande?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön, och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal;

statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter,

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64,

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kom-

munikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Sveriges kreditbank, och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning;

bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvs-skatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m., dels ock i ämnet väckt motion, och

nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motion angående de årliga mantalsuppgifterna,

nr 4, i anledning av motioner om

rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort, och

nr 5, i anledning av motioner om skyldighet för bilförare att utsätta reflekterande varningstrianglar på körbanan.

§ 13

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1955 (nr 272) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslagen), dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

§ 14

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 40, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar, överlämnats till kammararen.

Denna proposition bordlades.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammararens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.05.

In fiden
Sune K. Johansson

Tisdagen den 26 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 19 och den 20 innevarande februari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Larsson i Norderön enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 21 innevarande februari—den 8 nästkommande mars.

Herr Larsson i Norderön beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 3

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 25 februari—22 mars 1963 för deltagande i studieresa till USA med presidiet för Arbetsmarknadens kvinnonämnd. Besöket är planerat av US Department of Labor.

Stockholm den 22 februari 1963

Sigrid Ekendahl

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 40, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 1 och 2,

statsutskottets utlåtanden nr 12, 13 och 27—32, bevillningsutskottets betänkande nr 4, andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 6 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 3—5.

§ 6

Föredrogs den av herr *Hermansson* vid kammarrens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i anledning av sammanslagningar av försäkringsföretag.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Interpellation ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Hedenäset (cp), som yttrade:

Herr talman! Beskattningen av idrottsmän för priser och andra förmåner som de erhåller vid deltagande i idrottstävlingar har på olika sätt aktualiserats den senaste tiden. Ett av fjolårets uppmärksammade skattemål gällde sålunda en av landets mera kända friidrottsmän. I dagarna har en av de mest framstående skidlöparna i landet blivit föremål för särskild taxeringskontroll, vilket även blivit offentligt bekant.

Principen om skattebördornas fördelning efter bärkraft kan naturligtvis inte på något sätt ifrågasättas. Det synes dock i här aktualiserade sammanhang föreligga olika särskilda omständigheter som bör uppmärksammas. Nu gällande taxeringsbestämmelser liksom praxis på området förefaller därjämte

Interpellation ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar

ej vara avfattade med tillräckligt beaktande av dessa särskilda omständigheter och ej heller så klart formulerade att missförstånd undvikas.

Priserna vid idrottstävlingar utgår som regel i form av varor, endels nyttovaror och endels minnessaker, pokaler o. dyl. Även om dessa priser i och för sig representerar en tillgång, är det inte givet att de alltid är realiserbara till fulla värdet. Framförallt i de fall priserna utgöres av minnessaker kan det väl ej heller anses vara avsikten att de efter tävlingen skall utbytas mot kontanter. I allmänhet torde väl ej heller de rena minnessakerna upptagas till beskattning. Uppenbart torde vara, att om priserna till fulla värdet betraktas som beskattningsbar inkomst, kommer det att leda till betydande svårigheter för många — kanske flertalet — aktiva idrottsmän och därmed också för idrottsrörelsen.

Även om det vid större idrottsevenemang kan förekomma rätt värdefulla priser, begränsar sig dock förmånen härav till de deltagare som lyckas placera sig i toppen på prislistan. Därest prissumman i stället fördelades mellan tävlingsdeltagarna, bleve värdet på var och en av dem blygsamt. Härvid är givetvis anledning att taga med i bedömningen de betydande kostnader och uppoffringar tävlingsdeltagandet medför för idrottsmännen i allmänhet. Om därför toppidrottsmännens priser till fulla värdet taxeras som beskattningsbar inkomst kan det ifrågasättas, om ej som en konsekvens därav de tävlingsdeltagare som lyckas sämre bör få rätt yrka avdrag från annan inkomst för de nettokostnader tävlingsdeltagandet samkat dem.

Idrottsliga topp-prestationer kommer i allmänhet inte av sig själva. Oftast ligger det år av träning och förberedelser i övrigt bakom en idrottskarriär. Under denna tid av uppbyggande träning och inläring av teknik måste även ett flitigt tävlingsdeltagande ske. Detta

innebär även år av uppoffringar och ekonomiska förluster på idrottsutövningen. Skall det fåtal idrottsmän som sedan lyckas uppnå toppresultat utan vidare taxeras för prisen som för vanlig beskattningsbar inkomst, kan det framför allt ifrågasättas om det ej vore rimligt med någon form av förlustutjämning, så att kostnader under förberedelseåren blir avdragsgilla under det fåtal år vederbörande lyckas uppnå topp-prestationer med därmed följande tävlingspris.

Idrottsrörelsen är ur olika synpunkter av stort samhällligt värde. För landets anseende utåt måste den anses vara en stor tillgång. Den ger många människor omväxling i vardagens enahanda och innehåll åt fritiden. Sitt största värde har den väl dock i det ungdomsfostrande arbetet. Idrottsrörelsen har därvidlag en dominerande betydelse, samtidigt som det är uppenbart att ännu mer skulle behövas. Som odiskutabelt framstår att de ungdomsfostrande insatsernas betydelse står i viss direkt relation till förekomsten av svenska toppidrottsmän av internationellt format. Ungdomen söker sig idrottsideal att se upp till och efterlikna. Mot denna bakgrund är det dubbelt beklagligt med de återkommande konflikterna mellan idrottsutövare och skattemyndigheter. Det framstår därför som en betydelsefull samhälllig uppgift att få en sådan utformning av taxeringsbestämmelserna, att rimlig hänsyn toges till de betingelser, under vilka amatöridrottens utövare har att verka, och att härvid även åstadkomma en sådan klar utformning, att missförstånd och olika tolkningar i möjligaste mån undvikas.

Med stöd av vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig — eventuellt efter föregående närmare utredning av frågan — medverka till en sådan utformning av taxeringsbestämmelserna,

Interpellation ang. två planerade televerkstäder — Interpellation ang. åtgärder i syfte att öka handelsutbytet

att vid taxering av amatöriddrottens utövare skälig hänsyn togs till de olika särskilda förhållanden, som här exemplifierats, och till att bestämmelserna ges en sådan klar utformning, att missförstånd och olika tolkningar så långt möjligt undviks?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. två planerade televerkstäder

Ordet lämnades på begäran till

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt förslag, som upprättats av försvarets arbetsgrupp för teleunderhåll (FATU), skall två nya televerkstäder skapas i syfte att tillgodose det ökade kapacitetsbehovet för underhåll av militärt telematerial. Den ena verkstaden föreslås förlagd till mellersta Norrland och den andra till södra Sverige.

I remissyttrande över detta förslag hemställer arbetsmarknadsstyrelsen om att den första televerkstaden förlägges till Östersund. För detta talar såväl allmänna lokaliseringssynpunkter som arbetsmarknadssynpunkter. Styrelsen framhåller att om inget snarast görs för att lokalisera en större industri till Östersund, kommer stora svårigheter att uppstå för denna ort. Den betydande utflyttning av arbetskraft, som nu äger rum, kan nämligen befaras fortsätta och medföra försämrad service och andra svårigheter för jämtlänningarna. Staten som bör ha ansvar för denna utveckling, måste hjälpa till att hejda den. Ett omedelbart initiativ i detta syfte vore, enligt arbetsmarknadsstyrelsens mening, att förlägga den första av de planerade nya televerkstäderna till Östersund. Härigenom skulle staten kunna göra en varaktig insats för en hårt drabbad norrlandsregion.

Det är enligt min mening angeläget att arbetsmarknadsstyrelsens förslag snarast genomföres. Genom inrättandet av en televerkstad i Östersund av den storleksordning, som styrelsen förordar, skulle det jämtländska näringslivet få den injektion, som bygdens folk och samhällsplanerarna anser nödvändig.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet redogöra för hur långt planeringen rörande inrättande av två nya televerkstäder — varav den ena i Östersund — har fortskridit?

2. Vill herr statsrådet medverka till att den första av dessa två televerkstäder i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag förlägges till Östersund och att denna anläggning påbörjas omedelbart?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. åtgärder i syfte att öka handelsutbytet

Ordet lämnades på begäran till

Herr ELMWALL (cp), som yttrade:

Herr talman! Samordningen av EEC-ländernas jordbrukspolitik ledde redan under fjolåret till väsentliga inskränkningar i vår export av livsmedel till Västtyskland. Vår målsättning har emellertid varit att vi genom en association med EEC inom relativt snar framtid skulle få till stånd ett intimt ekonomiskt samarbete i hela Västeuropa och därmed också möjligheter för export av bl. a. vårt överskott inom jordbruksproduktionen. Med sammanbrottet i förhandlingarna mellan England och EEC måste man emellertid konstatera, att förhoppningarna om en snar lösning av frågan grusats.

En uppdelning av Västeuropa i två stora handelspolitiska block med olika

Interpellation ang. skyddsföreskrifter för dykeriarbeten

syften och metoder är en utveckling som inte är önskvärd ur vårt lands synpunkt. Ekonomiskt samarbete med övriga västeuropeiska länder måste för vårt vidkommande i första hand vara målsättningen, även om vi samtidigt och på längre sikt är inriktade på att främja ett friare handelssamarbete över hela världen. Sammanbrottet i Bryssel-förhandlingarna kan inte få anses ändra vår målsättning. Man måste dock realistiskt räkna med att vårt handelssamarbete med EEC-länderna kommer att fördröjas och försvaras genom den senaste tidens händelser.

Den tullmur, som EEC kringgärdar sig med, gör det nödvändigt att vi jämsides med strävandena till överenskomelser med EEC-länderna söker få till stånd ett ökat handelsutbyte med andra områden. Ett vidgat samarbete mellan EFTA-länderna inbördes är givetvis av stor betydelse. Detsamma kan sägas om ett ökat handelsutbyte mellan EFTA-området och USA. Det synes emellertid inte möjligt att på dessa linjer komma till rätta med svårigheterna för vår livsmedelsexport, vilken hittills synes har drabbats hårdast av EEC-politiken.

Det torde i detta avseende vara anledning att i ökad utsträckning uppmärksamma möjligheterna av ett vidgat handelsutbyte med östblocket. Under senare år har kraftigt ökade leveranser skett från vårt land till öststaterna. Men det gäller i första hand maskiner. I vårt totala handelsutbyte utgör dock handeln med östblocket en förhållandevis obetydlig del.

De s. k. satellitstaterna är för många livsviktiga produkter hänvisade till vad de kan erhålla från Sovjetryssland. Många av dem har stort behov av handel med andra länder, inte minst i fråga om livsmedlen. Vid vissa tillfällen under senare år, då vi i vårt land haft överskott på livsmedel som ej kunnat avsättas på våra vanliga marknader, har avslut gjorts med öststater. Enligt tillgängliga uppgifter har de priser som

då uppnåtts inte legat lägre utan snarare högre än de priser vi uppnått hos våra vanliga avnämare. Det har framgått att det s. k. kolchossystemet ej gett avsett resultat. Detta kan åtminstone för avsevärd tid framåt medföra brist på i varje fall vissa livsmedel. Ett nära nog konstant behov och intresse av att köpa livsmedel kan alltså förutsättas. Frågan är emellertid vilka varor öststaterna kan erbjuda som utbytesvaror. För ett mera ordnat handelsutbyte med öststaterna, vilket torde böra eftersträvas, måste dessa frågor prövas.

Med anledning av vad jag här har anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

Vill herr statsrådet redogöra för regeringens syn på vilka åtgärder som kan vidtagas i anledning av det handelsbortfall, som kan uppstå genom dröjsmål med associering eller annan överenskommelse med EEC?

Anser herr statsrådet det möjligt och önskvärt att i det angivna syftet handelsutbytet vidgas mellan vårt land och öststaterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. skyddsföreskrifter för dykeriarbeten

Ordet lämnades på begäran till

Herr ENSKOG (fp), som yttrade:

Herr talman! Inom Sverige finns för närvarande drygt hundratalet aktiva dykare. Dykarens yrke är synnerligen mångskiftande. Oftast gäller uppgifterna anläggningsarbeten, varvid dykaren får syssla med exempelvis snickeriarbeten, murararbeten, schaktningsarbeten, sprängningsarbeten, järnarbeten inklusive svetsningsarbeten, men arbetet kan också gälla bärgningsarbeten eller nedläggning av el- och telekablar. En

Interpellation ang. vissa prästers ämbetsutövning

dykare skall alltså vara något av en tusenkonstnär, som skall kunna utföra kvalificerat, mångskiftande arbete under vatten, vilket medför ökade svårigheter, om man jämför med att utföra motsvarande arbete ovan jord. Arbetet är mycket riskfyllt och största försiktighet måste iakttagas om dykaren ej skall råka ut för olycksfall.

Dykarkåren är väl medveten om de stora risker för olycksfall som den är utsatt för, men ändock inträffar det då och då svåra olyckor, ibland med dödlig utgång. En del drabbas också av den s. k. dykarsjukan, som kan medföra förlamning. Trots att riskerna är väl kända saknas skyddsföreskrifter för dykeriarbeten. Redan den 5 oktober 1944 ingavs en hemställan till Kungl. Maj:t om utredning om dessa spörsmål. Socialministern har också senare uppvaktats i samma ärende och ställt sig mycket positiv till de uppvaktandes begäran, men trots detta saknas fortfarande de mest elementära föreskrifter för dykeriarbeten.

I anledning av ovanstående får jag hemställa om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att skyddsföreskrifter för dykeriarbeten skyndsamt utfärdas?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. vissa prästers ämbetsutövning

Ordet lämnades på begäran till

Herr DAHLGREN (cp), som yttrade:
Herr talman! Vissa motsättningar som sedan länge rått inom kyrkan har skapat stor olust bland breda lager av vårt folk. Striden kring kvinnoprästfrågan har förmodligen varit det främsta upphovet till de uppmärksammade händelser som under senare tid utspelats.

Våra många kvinnoföreningar här i landet — såväl politiska som opolitiska — har gjort beaktansvärda insatser i kyrkans tjänst. Vi söker lära vår ungdom sunna normer som vi räknar med skall bli dem till nytta i livet. Det gäller i hög grad traditioner som flertalet människor värderar högt.

Föräldrar med djup känsla och aktning för vår svenska kyrka känner sig nu besvikna. Den inre kyrkostriden har hos dem framkallat en osäkerhets-känsla, som det är svårt att komma till rätta med.

Utan att gå in närmare på dessa detaljer anser jag emellertid att den inre striden i vår kyrka nu tagit oroväckande dimensioner. Jag är väl medveten om att kyrkomötet är det forum, där kyrkans inre angelägenheter i första hand skall diskuteras. Icke förty tror jag att det vore värdefullt om även riksdagen kunde beredas möjlighet till debatt i denna fråga.

Flertalet människor har djup förankring i det kyrkliga livet, en förankring som betytt ofantligt mycket för dem och även för kyrkan själv. De uppseendeväckande händelserna senast i Småland, där en präst vägrade pålysa kollekten för diakonistyrelsen, utgör ett exempel på hur långt kyrkostridigheterna gått.

1958 års kyrkomöte uttalade visserligen bl. a. — och det var vad jag kan förstå det väsentliga i detta kyrkomöte — att motståndarna till kvinnoprästerna skulle respekteras i denna sin ståndpunkt. Så synes också ha skett.

Vad jag i sammanhanget emellertid anser anmärkningsvärt är att man inom denna meningsriktning i så många fall med hänvisning till 1958 års kyrkomötesbeslut åberopat samvetsnöd på ett enligt min mening obehörigt sätt.

Det synes uppenbart, att vägran att t. ex. pålysa kollekten för Katarinastiftelsen står helt i strid med 1942 års kyrkohandbok. Jag kan inte anse att 1958 års kyrkomötesbeslut kan ändra

Interpellation ang. vissa prästers ämbetsutövning

något i det avseendet. Det sätt på vilket en del av våra präster nu utövar sitt ämbete kan enligt min mening inte accepteras ur demokratiens synpunkt. Detta gäller bl. a. den aktuella uteblivna kollektpålysningen. Alla kyrkobesökare — härom måste man vara ense, man må ha vilken tro och vilken uppfattning som helst i den kyrkopolitiska strid som nu rasar i vårt land — bör upplysas om den anbefallda kollektens ändamål.

Det är angeläget att slå vakt om våra hävdvunna demokratiska principer. Detta gäller alla områden, såväl förvaltningen i dess helhet som enskilda ämbetsutövare. Denna demokratiska princip måste givetvis äga sin tillämpning även i fråga om utövarna av det prästerliga ämbetet.

Med hänvisning till vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet af Geijerstam få ställa följande fråga:

Anser herr statsrådet, att det sätt på vilket en del präster i olika församlingar nu utövar sitt ämbete — såsom exemplifierats i interpellationen — är tillfredsställande?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 67, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

§ 13

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 41, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1963/64, och

nr 43, med förslag till lag om kreditaktiebolag, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 14

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 711, av herr *Anners m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående riktlinjer för organisationen av folkbokförings- och uppbördsväsendet, m. m.,

nr 712, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32,

nr 713, av herr *Blidfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m., samt

nr 714, av herr *Gustafsson* i Uddevalla *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36.

Dessa motioner bordlades.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.07.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 27 februari

Kl. 14.00

§ 1

Herr TALMANNEN yttrade:

Kammarens arbetsplenum onsdagen den 6 mars, som i den preliminära planen utsatts till kl. 10.00 eller 14.00, kommer att börja kl. 14.00.

§ 2

Svar på fråga ang. den frivilliga utbildningen i självskydd inom civilförsvarets ram

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare fröken Sandell har frågat mig, om en frivillig utbildning i självskydd inom civilförsvarets ram hittills visat resultat som tyder på att en tillfredsställande utveckling kan ske utan att en organisation byggs upp för ändamålet.

Till svar på frågan ber jag få anföra följande.

Den enligt 1959 års riksdagsbeslut igångsatta frivilliga självskyddsutbildningen handhas av Sveriges civilförsvarsförbund, Svenska röda korset och Svenska brandkårernas riksförbund. Dessa organisationer ingår tillsammans med Centralförbundet Folk och försvar i en för ändamålet bildad rikskommitté med kansli hos civilförsvarsförbundet och med motsvarande länskommittéer ute i landet.

Verksamheten är upplagd helt på frivillig grund och med stöd av statsmedel.

Jag vill gärna inledningsvis framhålla angelägenheten av att så många som möjligt — som inte på annat sätt

får denna utbildning — deltar i kurserna i självskydd. Uppmärksammas må därvid att kunskaper i de ämnen som ingår i självskyddskurserna bibringas många människor också på andra vägar. Bland annat ingår självskyddsutbildning i värnplikstjänstgöringen och i utbildningen av civilförsvarets personal. Undervisning i olycksfallsvård och brandskydd ges vidare i de högre klasserna i allmänna skolorna, varjämte 18-åriga kvinnor obligatoriskt genomgår tolv timmars sjukvårdsutbildning. Vidare har allmänheten fått en grundläggande självskyddsutbildning i skriften »Om kriget kommer», som hösten 1961 delades ut till alla hushåll. Dessa förhållanden har bidragit till att den egentliga självskyddsutbildningen gjorts beroende av frivillighet och alltså inte omfattas av civilförsvarsplikten. Några överväganden att vidtaga ändring härvidlag föreligger inte för närvarande.

Avsikten har sålunda inte varit att samtliga medborgare skall genomgå självskyddskurser. Resultaten av den hittillsvarande verksamheten synes ganska väl motsvara de förväntningar som man haft anledning att ställa. Enligt vad jag inhämtat anordnades under hösten 1961 och under 1962 kurser i självskydd för ca 155 000 deltagare. Allt tyder också på att en tillfredsställande utveckling — med det mål som man satt sig före — kan ernås utan att några särskilda organisatoriska åtgärder behöver vidtagas.

Svårigheter kan självfallet uppkomma lokalt att frivilligt rekrytera till kurserna, särskilt under perioder av relativt lugn i den utrikespolitiska situationen. Nämnas kan att vidgade kontakter i denna fråga nyligen tagits med en rad organisationer i samhället, vilka

Svar på fråga ang. den frivilliga utbildningen i självskydd inom civilförsvarets ram representerar såväl arbetsgivare som arbetstagare. Ett starkt positivt gen-svar har förmärkts från samtliga dessa håll att vilja medverka till att deltagan-det i självskyddsutbildningen hålles uppe vid önskad nivå.

Vidare anförde

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Om vi ser oss omkring i den värld vari vi lever, så är vi väl alla överens om att det inte är en fred-lig värld. Vi känner nog alla inom oss en stark fruktan för att det skall bli ett nytt krig. Hos många av oss är denna fruktan så djup, att vi t. o. m. känner motvilja mot att förbereda oss för vad som eventuellt kan komma, även om vi alla är medvetna om att det i ett even-tuellt kommande krig är civilbefolk-ningen som kommer att stå i bränn-punkten på ett helt annat sätt än ti-digare. Därför är det nödvändigt att den enskilda människan får möjlighet att utbilda sig till att kunna skydda sig mot de faror som kan uppstå. Det gäl-ler inte bara den egna personen utan många gånger i lika hög grad möjlig-heten att kunna hjälpa och skydda and-ra. Det är därför också viktigt att det sprids upplysning om dessa frågor.

Även om utbildningen till självskydd inom civilförsvarets ram skall vara fri-villig, måste samhället känna sitt an-svar för att människorna ges möjlighet att få upplysning om dessa ting. Stats-rådet säger i sitt svar, att det lokalt kan uppstå svårigheter att frivilligt re-krytera till kurserna. Att det är så har man ju erfarenhet av. Det är närmast människor som är statligt och kommu-nalt anställda som har begagnat sig av de kurser som har anordnats, därför att deras arbetsgivare ofta tillåter dem att under sin arbetstid gå på dessa kurser.

Emellertid gäller denna fråga om ut-bildning i självskydd i allra högsta grad hemmen och familjerna. Därför måste man sätta som ett mål att åtminstone en person i varje familj skall ha utbild-

ning i att kunna skydda sig själv och sin omgivning i händelse av krig. När vi för något är sedan ställdes inför fa-ran av att kunna få radioaktivt nedfall i detta land, märkte vi vilken panik som utbröt i hemmen, särskilt hos de kvin-nor som har barn, kanske mest bero-ende på att man inte visste någonting om hur man skulle skydda sig, därför att man saknade upplysning om detta. Därför anser jag att det är en i allra högsta grad viktig fråga, att man ute i länen får större resurser, så att de människor som sysslar med detta kan få möjlighet att nå ut till hemmen.

I Värmland finns det en halvtidsan-ställd sekreterare, tillika chefsinstruk-tör. Han är som sagt halvtidsanställd och har 500 kronor i månaden. Det säger sig självt, att en sådan arbetskraft inte har möjlighet att göra den insats som behövs för att skapa kännedom om kur-serna i självskydd. Man blir litet choc-kad när man tar del av de siffror som gäller för Värmland beträffande utbild-ningen på detta område. Av 160 000 per-soner — då har man räknat ifrån dem som fått utbildning på annat sätt — har endast 1 procent utbildats till person-ligt skydd, 0,7 procent i olycksfallsvård och 0,3 procent i brandförsvaret. Med vet-skap härom kan jag inte hålla med stats-rådet om att utvecklingen är tillfreds-ställande. Med denna utbildningstakt får vi räkna med 40—50 år innan de människor, som det här gäller, har fått nöjaktig utbildning enbart i personligt skydd.

Jag är tacksam för att statsrådet har velat svara på min fråga, och jag ser i hans svar en positiv inställning till dessa ting. Statsrådet Johansson är sä-kerligen också överens med mig om att det inte skadar att man en och annan gång slår larm om dessa för den en-skilda människan, för hemmet och för familjen så viktiga frågor.

Med detta ber jag att få tacka stats-rådet för svaret på min fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

Överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön

§ 3

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 41, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1963/64; och

till bankoutskottet propositionen nr 43, med förslag till lag om kreditaktiebölag, m. m.

§ 4

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 711—714.

§ 5

Föredrogs den av herr *Larsson* i Hedenäset vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående beskattningen av priser vid idrottstävlingar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Jönsson* i Ingemarsgården vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående två planerade televerkstäder.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Elmwall* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående åtgärder i syfte att öka handelsutbytet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Enskog* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående skyddsföreskrifter för dykeriarbeten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Dahlgren* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet af Geijerstam angående vissa prästers ämbetsutövning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Det är inte min avsikt att yrka avslag på utrikesutskottets utlåtande eller att diskutera det berättigade i detsamma. Såvitt jag förstår är det en förnuftig åtgärd som här förordas.

Redan av referatet av propositionen framgår emellertid, att avtalet gäller endast tre av östersjöstaterna. Av dessa kan man säga att åtminstone en, Västtyskland, i mindre grad är en östersjöstat än de övriga som kan komma i fråga. Men även om vi räknar dit Väst-

tyskland återstår ändå fyra östersjöstater, nämligen Finland, Sovjetunionen, Polen och Tyska demokratiska republiken. Tre av dessa har nämnts i propositionen som önskvärda medverkande, medan den fjärde, Tyska demokratiska republiken, inte har nämnts.

I utrikesutskottets utlåtande heter det: »Utskottet finner anslutning till överenskommelsen av övriga östersjöstater vara av betydande värde.» Jag ber att få helt instämma häri. Men jag skulle vilja passa på att fråga utskottets talesman, om det är den uppräknade av antalet östersjöstater, som ges i propositionen, som utskottet har i tankarna eller om man eventuellt har tänkt på att det också finns en sjunde östersjöstat, nämligen Tyska demokratiska republiken.

Vi tycker alla att det är minst sagt löjligt när amerikanerna vägrar att erkänna Kina och ge detta land dess rättmätiga plats i Förenta Nationerna. Det är närmare en fjärdedel av jordens befolkning som därmed utestänges. Men Sverige intar precis samma löjliga och ohållbara position gentemot en stat i vår omedelbara närhet, nämligen Tyska demokratiska republiken. Jag har inte kunnat underlåta att ännu en gång rikta uppmärksamheten på detta avvita förhållande.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Det är alldeles givet att det i vår politiskt trasiga värld inte alltid är så enkelt att skriva avtal. Så mycket kan jag väl åtminstone säga att de storpolitiska problem, som herr Hagberg syftar på, inte löses i detta sammanhang.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Om så är fallet är det ju en tom fras när utskottet här talar om önskvärdenheten av att övriga östersjöstater också skall biträda konventionen.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal.

Sedan utskottets hemställda föredragits yttrade:

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Det internationella kaffeavtal som förelagts riksdagen kan konstateras icke medföra någon liberalisering av världshandeln. Avtalet innebär avsevärda regleringar inom branschen och ett steg mot importreglering, även om det syftar till att stabilisera kaffe marknaden.

Det uppstod rätt stora stridigheter innan avtalet kom till stånd i höstas. Kaffeproducenterna, som i huvudsak finns i u-länderna, protesterade mot vissa länders diskriminerande åtgärder i olika former — höga tullar, skatter o. s. v.

I artikel 47 i föreliggande avtal angående avlägsnande av konsumtionshinder förutsätts att dessa avlägsnas gradvis. I 4 momentet står angivet:

»Medlemmarna konstatera, att vissa medlemmar ha visat att de ansluta sig till de ovan angivna målsättningarna genom att tillkännagiva sin avsikt att sänka tullarna på kaffe eller på annat sätt avlägsna hindren för en ökad konsumtion.»

Enligt utskottets utlåtande förbinder sig konsumentländerna att föra en sådan handelspolitik att avtalets syfte uppnås. Jag skulle vilja ställa en fråga till handelsministern, men jag ser inte statsrådet närvarande i kammaren. Kanske kan utskottets talesman besvara frågan: Hur har myndigheterna tänkt infria denna del av avtalet?

I Sverige är tullen på ett kilogram rostat kaffe 60 öre. På detta läggs ytterligare 45 öre i form av särskild varus katt, som jag närmast betraktar som en lyxskatt. Dessutom tillkommer om-

Godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal

sättningsskatten. Den svenska nationaldrycken är således trefaldigt beskattad. Det rör sig om en statsbeskattning vid normalpris på kaffe av i genomsnitt ungefär 1 krona 65 öre per kilogram, vilket är en hög beskattning med tanke på det rådande låga världsmarknadspriset. Stiger kaffepriserna, kommer omställningsskatten att bli högre, och man kan befara en minskning av konsumtionen. Då uppfylls inte avtalet. I Norge är handelshindren avlägsnade. Där finns inte tull och lyxskatt på kaffe.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Jag gör naturligtvis inte anspråk på att kunna svara på en fråga som är ställd till handelsministern. Hur vi kommer att göra med skatter, tullar och dylikt är åtminstone för mig omöjligt att säga. Man skall emellertid komma ihåg den allmänna målsättning som själva avtalet innehåller. Medlemmarna förbinder sig att rätta sin handelspolitik efter avtalets syften, så att realinkomsten av kaffeexport ökas och därmed även möjligheterna till en social och ekonomisk utveckling i exportländerna.

I avtalet slås det fast, att det är nödvändigt att säkerställa att den allmänna prisnivån på kaffe ej underskrider 1962 års nivå. Det är den allmänna riktlinjen. Man skall föra en sådan politik att dessa fattiga länder kan få en bättre inkomst av sin kaffeexport. Sedan blir det en helt intern sak att avgöra hur vi skall ordna det i fortsättningen med tullar, avgifter o. s. v.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att herr Bengtsson i Halmstad inte kan svara på handelsministerns vägnar, men jag fäste mig vid en annan passus i hans anförande. Han framhåller att avtalet innebär att de kaffeproducerande länderna skulle få bättre inkomster. Ja, därmed är vi framme vid kärnpunkten: Det är tydligen att förvänta högre kaffepriser. Tillsammans med den statliga tull- och skattepolitiken kommer detta att medföra en ganska avsevärd belastning på de svenska konsumenterna, något som kan leda till en betydande minskning av konsumtionen.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Det är inte nödvändigt att de ökade kostnaderna slår igenom i form av högre kaffepris, utan de kan naturligtvis kompenseras på annat sätt. Men jag håller gärna med om att resultatet i stort sett är att vi tar på oss ökade kostnader. Meningen med det hela är ju att dessa fattiga länder som producerar kaffe skall få litet bättre inkomster. Är det detta som herr Christenson i Malmö inte vill vara med om?

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Om herr Bengtsson i Halmstad hade lyssnat till mitt första anförande, skulle han ha varit på det klara med att jag riktade min kritik emot den svenska skattepolitiken då det gäller kaffet.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Lades till handlingarna.

§ 13

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts

Teckning av aktier i Sveriges kreditbank

i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter,

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64,

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14

Teckning av aktier i Sveriges kreditbank

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Sveriges kreditbank.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2 (bilaga 5, punkt 2, s. 21—24 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1963) föreslagit riksdagen att till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 å kapital-

budgeten under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Holmberg, Staxäng* och *Palm*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kr.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **PALM** (h):

Herr talman! Den framställning som kammaren nu skall ta ståndpunkt till avser ett kapitaltillskott till Sveriges kreditbank på i det närmaste 60 miljoner kronor. Det ligger i och för sig ingenting märkvärdigt i att Sveriges kreditbank behöver öka sitt aktiekapital. Det skulle snarare ha varit underligt, om motsatsen varit fallet, d. v. s. om Kreditbanken inte behövt öka sitt förhållandevis låga aktiekapital.

Det finns ett samband mellan möjligheterna till inlåning i en bank och bankens eget kapital, vilket regleras av banklagen. När jag säger att det hade varit anmärkningsvärt, om det inte förelegat något behov av kapitaltillskott för Kreditbanken, så har detta sin grund däri, att det över hela fältet skett en stark inlåningsökning, både för affärsbankerna och för alla banker över huvud taget.

Finansministern understryker i sin framställning att denna inlåningsökning varit särskilt stark för Kreditbanken. Man skulle därav kunna dra slutsatsen att Kreditbankens verksamhet varit speciellt framgångsrik. Detta har även formellt sett varit fallet, men det finns bakom denna tillväxt en del omständigheter som visar att det inte bara är fråga om en effektivitetsökning för bankens del utan om alldeles särskilda förhållanden.

Teckning av aktier i Sveriges kreditbank

I sin egenskap av statlig bank har Kreditbanken en viss förmånsställning i konkurrenshänseende gentemot övriga banker. Staten flyttar över sina bankaffärer till den egna banken. Dylig överflyttning berör stora områden av samhällslivet. Den gäller landsting, kommuner, statliga och halvstatliga företag, överallt där den bestämmande instansen eller majoriteten har den principiella uppfattningen, att man a priori skall gagna s. k. allmännyttiga företag. Såsom »allmännyttig» betraktas av ideologiska skäl i sådana sammanhang just en statlig verksamhet till skillnad från den enskilda.

Det är alltså inte bara trenden till ökad inlåning, som givit Kreditbanken speciell vind i seglen, utan det är även tendensen inom den allmänna sektorn att alltmer förlägga sina affärer till Kreditbanken, som har gjort inlåningsökningen särskilt kraftig för Kreditbankens del.

Till detta utlåtande har fogats en reservation. Reservanterna vill inte sätta käppar i hjulet för Kreditbankens möjligheter att expandera på ett sunt och naturligt sätt. Men de menar att banken skall drivas på ett affärsmässigt sätt. Detta gäller inte bara för Sveriges kreditbank utan för affärsdrivande offentliga företag över huvud taget. Verksamheten skall drivas affärsmässigt och i konkurrens med andra företagsformer.

Det är självklart att banken, i det läge den nu befinner sig, behöver kapitaltillskott. Det är frågan om hur detta tillskott skall åstadkommas som här diskuteras. Om Sveriges kreditbanks verksamhet skall vara värdemätare på effektiviteten — låt oss gärna också kalla det samhällsnyttan — i denna form av företagsamhet, så skall banken givetvis drivas i fullt affärsmässiga former och i fri konkurrens med andra existerande företag.

Detta är en av orsakerna till reservanternas uppfattning, att det aktuella kapitaltillskottet bör åstadkommas genom

att emissionen placeras på den fria marknaden, så att aktier kan tecknas till marknadsmässiga kurser. Det sistnämnda är i detta sammanhang mycket väsentligt. Spararna har stort behov av värdefasta penningplaceringar. Det är oerhörda värden som under en lång följd av år har gått förlorade för småsparare, banksparare och försäkringsstagare i vårt land på grund av penningvärdets urholkning.

Jag skall inte här närmare ingå på detta problem utan hänvisar i stället till en artikel i partitidskriften Tidens senaste nummer, där advokat Arvid Rudling på ett utomordentligt klagörande sätt har belyst den utplundring av småspararna som har ägt rum. Här hade det funnits tillfälle att bereda småspararna möjlighet att placera pengarna i någorlunda värdefasta papper genom att teckna aktier i statens egen affärsdrivande bank, och då givetvis till en marknadsmässig emissionskurs. Och ingen tror väl att det hade gått att sälja aktier på den fria marknaden till en emissionskurs på 150, när utdelningen är 5 kronor per aktie.

Den emissionskurs som nu skall fastställas för statens placering av pengar i Kreditbanken är helt orimlig. En emissionskurs på 150, när avkastningen är 5 kronor per aktie, betyder i realiteten att staten placerar pengarna i ett företag som ger lägre avkastning än vad staten själv får betala för de pengar som lånas upp för att placeras i verksamheten.

Vi vet att staten behöver låna för att täcka sina kapitalutgifter. Så sker i år och i ännu större utsträckning nästa år. Och då kommer staten att för dessa lånade pengar få betala i varje fall 4,5 procent, samtidigt som avkastningen på de i Kreditbanken investerade medlen är betydligt lägre vid en aktieteckning till en emissionskurs på 150.

Begreppet Ebberöds Bank är ofta missbrukat, men jag tycker att det i detta sammanhang är mycket befogat

Teckning av aktier i Sveriges kreditbank

att erinra om den verksamhet som bedrevs i denna legendariska bank. Därmed må ingen skugga falla över Sveriges kreditbanks verksamhet som sådan, utan kritiken riktar sig mot statens sätt att teckna aktier i denna bank. Det hade varit försvarligt att emittera till parikurs eller möjligen till en kurs på 110 men absolut inte till 150. Denna emission innebär att man tillför reservfonden i Sveriges kreditbank en gratispåfyllnad på i runt tal 20 miljoner kronor genom en konstlad emissionskurs.

Det är inga problem med att sälja aktierna, eftersom det är staten som köper dem. Den marknadsmässiga bedömningen bortser man ifrån. Om aktierna hade sålts på den fria marknaden, som reservanterna har föreslagit, så hade den bedömningen måst göras när det gäller emissionskursen. Den borde också beaktas när staten placerar sina pengar i Kreditbanken, eftersom man bör ställa kravet att statens affärsdrivande företag och även Sveriges kreditbank skall drivas på lika villkor med övrig företagsamhet.

Syftet med Kreditbankens tillkomst var att få en värdemätare på redan befintliga bankinstituts sätt och möjligheter att bedriva verksamheten effektivt och på ett för allmänheten och samhället gagnarikt sätt. Men den värdemätaren blir helt snedvriden, om man gynnar statens bank med konstlade medel av det slag som jag här i korthet har beskrivit.

Herr talman! Med dessa ord har jag velat motivera reservanternas avslagsyrkande, och jag vill sluta med att yrka bifall till reservationen av herr Virgin m. fl.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Som herr Palm redan påpekat måste en affärsbanks inlåning enligt banklagen stå i en viss proportion till bankens eget kapital. Sveriges kreditbank har — som också nämnts — under senare år utvecklats mycket kraf-

tigt. Under femårsperioden 1957—1961 har inlåningen ökat med i genomsnitt 175 miljoner kronor om året, och under 1962 räknade bankens ledning med att den skulle öka med cirka 300 miljoner kronor.

För att denna gynnsamma utveckling skall kunna fortsätta och det inlånade kapitalet placeras enligt gängse bankmässiga normer i näringslivet, bostadsproduktionen och andra objekt måste det egna kapitalet ökas. Banken har i första hand sökt tillgodose detta genom att fondera vinstmedel. Sedan bankens start har man på det sättet ökat det egna kapitalet med 31,7 miljoner kronor. Eftersom banken har expanderat så kraftigt, har man bedömt det som nödvändigt att konsolidera rörelsen. Så har också skett. Nu bedömer såväl bankens styrelse som regeringen det såsom mest lämpligt att öka aktiekapitalet och reservfonden genom en nyemission av aktier. Därmed skulle bankens inlåningsrätt vidgas med omkring 600 miljoner kronor. Till det förslaget har utskottets majoritet anslutit sig, och reservanternas talesman här har också talat för den saken.

Vad man däremot inte är överens om är vem som skall teckna dessa nya aktier. Reservanterna förordar att denna nyemission skall förbehållas den privata marknaden. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning står detta inte i god överensstämmelse med de principer som låg till grund för bankens tillkomst. Man fann då skäl tala för att en statlig affärsbank inrättades, som skulle drivas efter bankmässiga normer men som skulle vara oberoende av privata vinstintressen och kunde fungera som regulator på kreditmarknaden.

Utskottet anser för sin del att ingenting har inträffat, som motiverar ett avsteg från dessa principer. Herr Palm anförde alldeles nyss att man på detta sätt skulle kunna ge småspararna en chans till mera värdebeständiga placeringar av sitt sparkapital. Det må så vara, men

Teckning av aktier i Sveriges kreditbank

jag vill påpeka att det också finns andra företag som kan ge småspararna dessa möjligheter, och därför kan jag inte finna att det är något hållbart argument.

Staten har tidigare satsat kapital i banken. Det var i ett skede då banken i blygsam omfattning började sin verksamhet, som då inte rent ekonomiskt var så särskilt lysande. Nu har, som också reservanterna erkänner, förhållandena förändrats på denna punkt. Jag citerar reservationen: »Sveriges kreditbank kan också sedan sin start se tillbaka på en lyckosam utveckling, såväl när det gäller balansomslutning som vinster. De sistnämnda har genomgående varit goda och inte minst gäller detta de båda senaste åren.»

Att staten under dessa förhållanden skulle avhända sig möjligheten att fullt ut följa upp de utvidgningar av verksamheten, som är förestående, verkar för mig fullständigt främmande. Karaktären av en statens affärsbank bör enligt vår uppfattning bibehållas med samma oberoende av andra intressen som hittills, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr PALM (h):

Herr talman! Herr Gustafssons i Uddevalla argumentering var ju i långa stycken helt oangripbar, eftersom den utgjorde en historik över bankens utveckling. Jag har inte heller ifrågasatt att denna utveckling inte varit framgångsrik; jag har velat ge en bakgrund för att belysa varför den varit så framgångsrik. Vi behöver kanske inte vidare diskutera dessa orsaker; det finns en naturlig förklaring.

Men nu säger herr Gustafsson att det motiv som låg till grund för bankens tillkomst var, att den skulle fungera som en statens bank och att man således skulle placera kapitalet också hos staten. Det avsteg, som herr Gustafsson inte ville vara med om i detta fall, har

banken emellertid gjort tidigare när det gällt att skaffa medel. Den har placerat tre förlagslån i den öppna marknaden, och de har varit utomordentligt efterfrågade placeringsobjekt. Något avsteg skulle det alltså inte ha inneburit att placera 60 miljoner — eller vilket belopp man nu ansåg sig vilja öka aktiekapitalet med — på den öppna marknaden. Det hade bara varit att följa upp den tidigare tillämpade principen beträffande förlagslån.

När det gäller spararnas placeringsmöjligheter är det ett faktum, att man har alltför liten tillgång på material på marknaden. Detta har påverkat kurserna i uppdrivande riktning, vilket gjort det svårare för småspararna att konkurrera vid aktieplaceringen. Det skulle ha varit förträffligt, om staten, som har aktier i många företag, hade kunnat placera en stor del av dessa på marknaden för att dämpa den allmänna kursuppgången något till gagn för utvecklingen och spararnas möjligheter att skaffa sig värdefast placering genom köp av aktier. Någon som helst risk för att staten beträffande Kreditbanken eller de andra statliga företag det här kan vara fråga om skulle förlora sitt inflytande finns inte, eftersom det rör sig om utbud, som på intet sätt rubbar statens majoritetsställning inom dessa företag.

Slutligen vill jag notera att herr Gustafsson inte i något avseende bemötte min uppfattning om emissionskursen, som jag har betecknat som orimlig och som jag fortfarande anser vara orimlig. Den innebär att en statlig verksamhet blir mer gynnad än enskilda företag som måste drivas affärsmässigt. Med tanke på att detta är olyckligt ur allmänhetens och samhällets synvinkel ber jag att ännu en gång få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! De förlagslån, som har upptagits, förändrar ju inte på något

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

sätt äganderätten till banken, vilket i detta sammanhang är en ganska väsentlig punkt.

Herr Palm anser att det skulle vara tillfredsställande om staten bjöd ut aktier på den öppna marknaden och gav småspararna en viss möjlighet att där placera sina pengar. Men de aktieemissioner som staten gör är ändå av en mycket liten omfattning jämförda med de mycket stora aktieemissioner som företagen på den privata sektorn gör. Dessa företag har kanske möjlighet att i detta fall tillmötesgå herr Palms önskemål.

Herr PALM (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det här är fråga om ett litet utbud, men jag kan försäkra herr Gustafsson i Uddevalla, att jag kommer igen i andra sammanhang, då det finns möjligheter att göra betydligt större utbud på statliga aktier.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Palm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Virgin m. fl..

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Palm begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 164 ja och 38 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckt motion.

I en den 12 januari 1963 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 22, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

I propositionen framlades förslag om frihet från arvsskatt vid vissa testamenteriska förordnanden till förmån för internationell hjälpverksamhet.

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit den vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motionen II: 523 av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om utredning beträffande ändring av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar som nu vore befriade från att erlægga gåvoskatt.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 22, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; ävensom

B) att motionen II: 523 av herr *Gustafsson* i Borås m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg*, *Stefanson*, *Gustaf Elofsson*, *Lundström*, *Yngve Nilsson*, *Gustafson* i Göteborg, *Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo*, *Magnusson* i Borås och *Enskog*, vilka ansett att utskottet under punkt B) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionen II: 523 av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om ändring av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria testamenteriska förordnanden till sådana stiftelser och sammanslutningar, beträffande vilka undantag från gåvoskatt föreläge.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Först vill jag med stor tillfredsställelse yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan under punkten A i dess betänkande nr 4. Denna punkt grundar sig på en fyrpartimo-

tion, som jag hade tillfälle att vara med om att väcka vid fjolårets riksdag. Propositionen innebär att ett testamentariskt förordnande till förmån för en organisation, som har till huvudsaklig uppgift att främja barns och ungdoms vård och fostran, blir befriad från arvsskatt även om organisationen har sin verksamhet förlagd utanför rikets gränser.

Hittills har organisationer av detta slag fått befrielse från arvsskatt, om deras verksamhet har gällt svenska barn eller svensk ungdom. Om verksamheten har gällt tyska eller algeriska barn har däremot mottagaren fått betala arvsskatt. Härigenom har alltså föreningen Rädde barnen och även Röda korset fått betala arvsskatt för gåvor till ändamål som avser att hjälpa barn och ungdom utanför landets gränser. Genom propositionen kommer denna skillnad att försvinna, och detta hälsar vi väl alla med stor tillfredsställelse.

I detta sammanhang har bevillningsutskottet också tagit upp motion nr II: 523. Denna motion har inte väckts i samband med propositionen, och den avser en annan fråga. Som jag sade är organisationer som har till huvudsaklig uppgift att främja barns eller ungdoms vård och fostran befriade från arvsskatt. Detta gäller också för organisationer som har till syfte att stärka rikets försvar, att främja vetenskap, undervisning och forskning samt organisationer och sammanslutningar som vill främja vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta.

Jag vill i detta sammanhang säga att man har varit synnerligen restriktiv vid tillämpningen av lagen på denna punkt. Organisationer som ägnar sig åt att hjälpa ålderstigna, lytta eller sjuka människor har fått befrielse endast om de uteslutande har sin verksamhet förlagd bland ekonomiskt nödställda personer av det slag som vi brukar beteckna såsom socialfall.

Men, herr talman, det finns många

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

andra allmännyttiga organisationer än de som jag här räknat upp. Det finns kyrkosamfund, såsom svenska kyrkan och de frikyrkliga samfundet, idrottsföreningar, konstnärliga sammanslutningar, välgörenhetsorganisationer och kulturella föreningar. De får betala arvsskatt för testamentariska förordnanden som utgår till dem. Däremot är de befriade från gåvoskatt. Orsaken till att man inte tar ut gåvoskatt på gåvor till dessa organisationer är att man har ansett att det är av intresse att stimulera till gåvor åt dem.

Man tycker nu att det är egendomligt att ingen extra skatt skall utgå om en gåva överlämnas till dessa allmännyttiga organisationer under givarens livstid men att skatt skall utgå om gåvan kommer sammanslutningen till del efter dennes frånfälle. De skäl som åberopades när denna bestämmelse infördes har nu förlorat all bärkraft. Redan ordföranden i 1938 års arvsskattesakkunniga, professor Eberstein, och en annan ledamot, riksdagsmannen Andersson i Dunker, ville förresten ta bort denna skillnad i beskattningsreglerna. Bl. a. påpekade professor Eberstein att ett borttagande av denna skillnad skulle innebära en förenkling av lagstiftningen på detta område.

Den motion jag omnämnde är en fyrpartimotion; den har anslutning från alla de fyra stora partierna i riksdagen. Frågan är alltså inte på något sätt partipolitisk. Nu har det blivit så, att utskottet delat sig i två hälfter — den ena hälften yrkar avslag på motionen, den andra hälften yrkar bifall till motionen. Jag tror det är en ren tillfällighet att gränslinjen kommit att gå där den går, ty som jag sade har frågan ingen som helst partipolitisk innebörd.

Vi är överens i utskottet om att syftet med motionen är riktigt. Det heter i utlåtandet: »Utskottet finner, att det framförda yrkandet i och för sig är värt beaktande.» Men våra åsikter skil-

jer sig i fråga om den takt med vilken man kan tänka sig att genomföra ändringen. Utskottsmajoriteten påpekar att riksdagen tidigare — år 1958 — begärt en mer allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen och menar att denna översyn måste avvaktas, innan det i motionen berörda spörsmålet tas upp.

Vi reservanter anser däremot, att det inte finns någon anledning avvakta denna översyn av arvs- och gåvoskatteförordningen. Den översyn som riksdagen begärde 1958 avser ju helt andra ting än det motionen behandlar, nämligen frågan huruvida över huvud taget efterlevande make eller maka skall betala arvsskatt, den besvärliga frågan om beskattning av kapitalförsäkring och en hel del andra saker.

Man har sagt: Det är ingen idé att börja med en översyn av arvsskattebestämmelserna innan klarhet vunnits om hur de civilrättsliga bestämmelserna kommer att utformas. Därför vill man avvakta bl. a. familjerättskommitténs betänkande, som skall ta upp dessa svåra och invecklade problem. Men familjerättskommittén är ju inte färdig än på ganska länge. Den har svåra problem att syssla med. För övrigt framhöll vederbörande statsråd 1958, att innan den stora översynen görs bör man se hur övergången från tvåskattesystemet med kvarlåtenskapskatt och arvsskatt till enskattesystem med enbart arvsskatt kommer att verka. Man skall alltså ha erfarenhet av den nya lagstiftningen.

Allt detta gör att vi inte kan räkna med att den stora översynen av arvs- och gåvobeskattningen kommer i gång på ett tag ännu, och när den påbörjats kommer den helt säkert att ta mycket lång tid i anspråk. Den ändring, som föreslagits i motionen och som vi i utskottet tycks vara ense om i och för sig är önskvärd, är inte särskilt djupgående. Den föregriper inte den stora utredningen på något sätt, ty här gäl-

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

ler det ju gåvor till utomstående, och de invecklade familjerättsliga förhållandena spelar inte alls in.

Några svåra tekniska problem uppstår inte heller. Gränsdragningen mellan de sammanslutningar som skall erhålla befrielse och de som inte får befrielse är ju redan gjord, eftersom motionen går ut endast på att de allmännyttiga organisationer som nu är befriade från gåvoskatt, också skall befrias från arvsskatt. Därvidlag finns alltså inga tekniska svårigheter. De andra tekniska problemen kan lösas mycket enkelt, och det bör vara möjligt att inom Kungl. Maj:ts kansli utarbeta ett förslag till ändring på denna punkt, precis som man gjort i fråga om det förslag som upptas under punkt A i utskottets hemställan och som riksdagen väl kommer att bifalla.

Herr talman! Med vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Rimmerfors* (fp) och *Gomér* (cp).

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Det är som motionär i den fråga det här gäller som jag ville säga några ord. Den ändring som Kungl. Maj:ts förslår i 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt noterar vi med stor tillfredsställelse. Men vi motionärer anser att skattebefrielsen kunde vidgas i överensstämmelse med vad vi föreslagit.

Det är långt ifrån något halsbrytande förslag. Ändringen i 3 § enligt Kungl. Maj:ts förslag tar sikte på att vidga möjligheterna till skattebefrielse för den internationella biståndsverksamheten, särskilt med tanke på de underutvecklade länderna. Utskottet anser inte att det förefinns så stora tillämpnings-svårigheter när det gäller detta men är betänksamt mot den utvidgning vi föreslagit. Jag har svårt att förstå detta. Vi motionärer från alla de fyra demokratiska partierna har ju föreslagit en ändring av mycket begränsad omfatt-

ning. Gränsdragningen mellan de stiftelser och sammanslutningar som skall åtnjuta skattebefrielse och dem som ej kan komma i fråga sammanfaller ju med den som anges i de nuvarande bestämmelserna beträffande gåvoskatt.

Jag kan väl förstå att de, som menar att gåvor och testamentslegat av detta slag bör bromsas upp eller begränsas så mycket som möjligt, inte vill gå med på en vidgning på det sätt vi föreslagit. Men den argumenteringen är ju inte utskottsmajoritetens. Nyligen har ju även från regeringen uttalats intresse för och förhoppning om att de kristna och ideella ungdomsrörelserna skall intensifiera sitt arbete att slussa in den föreningslösa ungdomen i en gemenskap som kan anses fostrande och hjälpande.

Vi har, herr talman, flera organisationer som redan nu åtnjuter befrielse från arvsskatt efter samma bestämmelser som gäller för gåvor. Det är obestridligt att de kristna samfundet här är fråga om — både svenska kyrkan och de fria samfunden — lägger ned stora kostnader just på ungdomsfronten. Varför inte låta samma regel gälla för alla?

Det är här varken en skattefråga av format eller en knäckfråga när det gäller tillämpningsföreskrifter.

Herr Gustafson i Göteborg har förut pekat på att den utredning som riksdagen begärde 1958 om en allmän översyn av arvs- och gåvoskatteförordningen inte ännu har påbörjats, och jag kan över huvud taget inte förstå varför en utredning i det begränsade format som vi begärt behöver sammankopplas med en mera allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen.

Nu kan man invända att människor, som vill ge pengar åt de livsområden som ligger dem varmt om hjärtat, kan ju göra detta genom att redan i livstiden skänka bort en del i form av gåvor. Det låter säga sig, och många personer bestämmer sig för att redan i

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

livstiden överlämna en del av sin förmögenhet till något allmännyttigt ändamål, som står deras hjärta nära. Men det kan många gånger bli rena tillfälligheter som avgör om en donation skall beskattas eller inte. Det vore inte svårt att plocka fram ett otal fall där okunnighet om skattelagarna varit orsaken till att gåvan fått formen av ett testamentariskt förordnande i stället för en direktgåva under livstiden. Det är ju en ytterst grannliga sak för mottagaren att — ifall han får reda på saken — börja resonera om skattekonsekvenserna vid testamentslegat och direkt gåva. Det får bli som givaren tänkt sig, även om man vet att han säkert hade handlat annorlunda om han blivit uppmärksamgjord på skattekonsekvenserna.

För en lagändring i den riktning vi yrkar talar även starkt det faktum att man därigenom skulle undgå att ideligen behöva anlita domstolarna för avgörande av svåra gränsfall och ibland framtvinga avgöranden — säkert juridiskt korrekta — som man vet står i direkt strid med givarens tanke. Frågan kan lösas, utan att riskabla skattebortfall blir följderna, om de regler som nu gäller för befrielse från gåvoskatt får gälla jämväl för testamentariska gåvor.

Jag anser det vara rätt och billigt och att det står i överensstämmelse med nutida betraktelsesätt att medge skattebefrielse för testamentariska förordnanden till sådana stiftelser och sammanslutningar som främjar religiösa, välgörande, konstnärliga, idrottsliga och andra liknande kulturella ändamål och som nu är befriade från gåvoskatt. Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Heden (cp) och *Keijer* (fp).

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Som medmotionär i denna fråga vill jag säga några ord.

Jag kan instämma i vad de föregående talarna sagt. I stort sett är man uppenbarligen överens i sak inom utskottet. Utskottsmajoriteten framhåller att motionsyrkandet i och för sig är värt beaktande.

Jag kan inte se att det finns några som helst bärande skäl för att ha olika bestämmelser för befrielse från gåvoskatt och för befrielse från arvsskatt vid testamentariska förordnanden. Det kan, som här redan framhållits, vara en ren tillfällighet om en gåva fullbordas före eller efter ett dödsfall. De bestämmelser om befrielse från gåvoskatt som gäller för gåvor till stiftelser eller sammanslutningar för religiösa, välgörande och andra liknande ändamål tror jag överensstämmer med den allmänna uppfattningen om vad som är rätt och billigt i detta avseende. Det har också utbildats en praxis i fråga om sammanslutningar och stiftelser för vilka dessa bestämmelser skall gälla, och det kan då rimligtvis inte erbjuda några som helst svårigheter att införa motsvarande bestämmelser i fråga om arvsskatt. Det bör kunna ske efter en ganska enkel utredning. Det skulle för övrigt bli en förenkling om man finge överensstämmelse i detta avseende mellan gåvoskatt och arvsskatt.

Varför har utskottsmajoriteten inte kunnat gå med på detta i mitt tycke rimliga förslag? Jo, man hänvisar till den allmänna översyn av arvs- och gåvobeskattningen som riksdagen beställde 1958 men som ännu inte har igångsatts och som, när den en gång börjat, säkert kommer att hålla på i många år.

Jag tycker att detta är ett typiskt exempel på en sak som herr Helén berörde i remissdebatten, nämligen den nackdelen med vårt utbredda utredningsväsende, att det kan bromsa upp små men ändå viktiga reformer. Vettiga förslag, som borde kunna genomföras utan någon som helst utredning eller efter en enkel departementsutredning, borde inte få stoppas av den

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoscatt

anledningen, att en stor utredning måhända kan komma att ta upp det ifrågavarande problemet i en framtid. Är det inte något av den obotfärdiges förhinder som är orsaken till att man går emot en omedelbar ändring till det bättre, en ändring som vi alla i sak tycks vara överens om?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Hagberg m. fl.

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Det mesta har kanske redan sagts i denna fråga, men då jag givetvis hör till dem som gärna vill yrka bifall till reservationen, tillåter jag mig att med några ord motivera min inställning.

Inom våra missionsorganisationer förekommer i icke så ringa omfattning att församlingsmedlemmar, som under en lång följd av år frivilligt avstått medel för verksamheten, vill tänka på den även sedan de inte längre själva kan göra en personlig insats. I många fall får denna vilja uttryck i testamente, vare sig det nu gäller hela kvarlåtenskapen eller delar av den. Många ensamstående, som inte har nära arvingar, överlåter gärna alla sina tillgångar.

I många fall har det hänt att testator som lån överlämnat sitt kapital för förvaltning och förräntning intill dess mottagaren kan disponera över det. Då givaren sedan avlider står missionen i skuld till dödsboet, låt vara även som arvtagare. De utlånade pengarna har i de flesta fall förvaltats på så sätt att de används för den missionella u-hjälpen och på så sätt kommit till nytta på förhand. Genom att gåvan inte är skattefri måste mottagaren nu betala arvsskatt och gåvan reduceras med motsvarande belopp.

Vi inser alla värdet av vår utlandshjälp, inte minst den som bedrivs genom våra missioner i form av sjukvård, skolor och annan humanitär verk-

samhet. En utredning beträffande möjligheterna att befria dessa testamentsmedel från arvsskatt borde vara av högsta angelägenhetsgrad. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under punkt B) i bevillningsutskottets betänkande nr 4.

Fru LINDSKOG (s):

Herr talman! Jag har svårt att finna, att det föreligger någon principiell skillnad mellan gåvor, som lämnas under givarens livstid, och gåvor som lämnas genom testamente. Det kan finnas många skäl för att en givare inte vill binda sig för att ge en gåva under livstiden; han vet inte hur hans sista tid kommer att gestalta sig, och han vill ha den trygghet som ett tillgängligt kapital ger honom. Jag kan då inte förstå, att arvsskatt skall utgå på en gåva, som ges efter givarens död men som har fästs på papperet redan under hans livstid. Jag kan i departementschefens yttrande inte finna något uttalande som tyder på att han skulle ha annan uppfattning i princip.

De motioner som nu behandlas förelåg även vid förra årets riksdag. Bevillningsutskottet skrev då i sitt betänkande nr 11: »Den av riksdagen år 1958 begärda allmänna översynen av arvsbeskattningen har ännu inte kommit till stånd, när det ansetts erforderligt att dessförinnan bl. a. avvakta resultatet av familjerättskommitténs arbete. Det i motionerna berörda spörsmålet är dock enligt utskottets mening av sådan karaktär och angelägenhetsgrad att en utredning härom bör företagas i särskild ordning. På grund härav förordar utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en särskild utredning i ämnet.»

Det är just denna utredning som har uteblivit. Jag anser inte detta vara en politisk fråga, trots att en uppdelning efter politiska linjer har kommit till uttryck i utskottets betänkande. Jag önskar därför att riksdagen ger uttryck

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

åt den meningen att frågan är så angelägen, att den bör utredas innan familjerättskommitténs arbete är klart.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid bevillningsutskottets betänkande.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Enligt 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt är en svensk stiftelse eller sammanslutning till förmån för barn, ungdom, ålderstigna, sjuka eller lytta, såsom här redan har sagts, inte befriad från arvsskatt, om den har till ändamål att hjälpa utom riket bosatta personer.

I en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t i mars förra året anhölls om utredning rörande befrielse från arvsskatt i berörda fall. Det är den saken som har rättats till i den proposition vi nu behandlar. Även testamentariska förordnanden till förmån för internationell hjälpverksamhet undantas i denna proposition från arvsskatt.

Om detta förslag tycks råda fullständig enighet här i kammaren, och det råder också enighet inom utskottet. Enligt 38 § i samma förordning befrias emellertid från gåvoskatt, förutom särskilt angivna juridiska personer, alla slag av stiftelser och sammanslutningar, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål. Befrielse från arvsskatt medges dock inte i samma utsträckning utan endast för sådana stiftelser eller sammanslutningar, som huvudsakligen avser att främja allmännyttiga ändamål med i paragrafen angivna syften.

Nu vill motionärerna och även reservanterna inom utskottet, såsom framgått av debatten, att denna skattefrihet för gåvor till stiftelser och sammanslutningar, som jag förut nämnde, skall utsträckas till att gälla även befrielse från arvsskatt. Motionärerna frågar sig,

varför det över huvud taget göres någon skillnad i dessa avseenden, och även fru Lindskog ställde alldeles nyss samma fråga.

Allmänt kan sägas att all befrielse från skatt medför att finurliga människor söker komma ifrån att över huvud taget betala skatt. Man kan konstatera att ju mer man förändrar skattesystemet och ju krångligare detta blir, desto lättare blir det för skatteflykt eller som man också brukar säga skattefusk. Här har man alltså givit en förmån i vissa avseenden, när det gäller gåvor och arv, men man har inte velat sträcka sig hur långt som helst. Man ansåg det måhända vara betänkligt att över huvud taget införa skattelättnader på detta sätt, men å andra sidan ville man ändå medverka till att stimulera detta gåvogivande; man befarade nämligen att benägenheten att ge gåvor under livstiden skulle minska, om inte denna skattebefrielse tillämpades. Denna olägenhet skulle inte komma till uttryck i lika hög grad, sade man i det förberedande arbetet, om arvsskatt utginge först efter givarens död. Det är egentligen den enda motivering man kan finna till de föreliggande olikheterna. Testamentslotter till förut angivna stiftelser m. m. fick emellertid i skatteskalorna en lindrigare beskattning och hänfördes till skatteklass III.

Nu önskar reservanterna och motionärerna att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en utredning. Jag vet inte om det här är fråga om olycksfall i arbetet eller om det medvetet har blivit så, men om jag inte minns fel — jag har inte motionen tillgänglig just nu — har motionärerna i sin uppräknings- och motiveringen tagit bort politiska organisationer. Klämman tycks i varje fall innebära ett yrkande om sådan avfattning av paragrafen att även de politiska organisationerna skall vara inkluderade. Uteslutningen av dessa har därför kanske skett omedvetet.

Nu har den utskottsmajoritet som

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

framkommit efter lottdragning inte velat vara med om att biträda motionärernas yrkanden. Riksdagen har nämligen begärt en allsidig översyn av bestämmelserna rörande arvsbeskattningen. Detta skedde 1958. I propositionen framhålles att denna översyn ännu inte har kommit till stånd, bl. a. beroende på att man vill avvakta, som här redan har sagts, resultatet av familjerättskommitténs arbete. Herr Gustafson i Göteborg vill göra gällande att det arbete, som denna kommitté utför, inte kan ha någon som helst betydelse i detta sammanhang. Men det är väl ändå ett faktum att de problem vi nu diskuterar är avhängiga av det arbetet och av det resultat som familjerättskommittén kommer fram till. Kungl. Maj:t har inte ansett sig kunna igångsätta en utredning beträffande arvsbeskattningen förrän familjerättskommitténs arbete är klart.

Utskottsmajoriteten har nu inte tagit ställning till frågan i annan mån än vad herr Gustafson i Göteborg — eller kanske var det herr Hedin — sade, nämligen att utskottet anser motionsyrkandet i och för sig vara värt beaktande. Detta är inte någon politisk fråga utan en rent praktisk fråga. Den gäller hur man skall förfara i detta fall. Det brukar inte vara så att riksdagen beställer nya utredningar, vare sig när det gäller detaljfrågor eller frågor av mera komplicerad art, när en utredning arbetar eller man redan har beställt utredningar på området.

Personligen vill jag gärna uttrycka den förhoppningen att den här föreslagna utredningen må komma till stånd snarast möjligt. Men jag är på det klara med att det är nödvändigt att först invänta familjerättskommitténs resultat och låta det ligga till grund. Om kammarens ärade ledamöter studerar motionen, framgår det klart att motionsyrkandet inte innehåller förslag av den arten att problemet skulle vara särskilt enkelt att lösa eller att det kunde vara motiverat att nu bryta ut denna detalj

ur frågekomplexet och tillsätta en särskild utredning, vilken självfallet skulle föregripa den mera allmänna översyn av arvs- och gåvobeskattningen som riksdagen på utskottets hemställan redan har begärt.

Jag vill göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att departementschefen i propositionen bl. a. framhåller: »Visserligen råder inte heller i övrigt genomgående överensstämmelse mellan reglerna om frihet från arvsskatt och motsvarande regler för gåvoskatt beträffande stiftelser och sammanslutningar med allmännyttigt ändamål, och väsentliga ändringar i detta hänseende bör ske först i samband med en mera allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen.»

Med en välvillig tolkning skulle man alltså kunna säga att departementschefen är införstådd med att det skall ske en förändring i detta avseende men att han anser att familjerättskommitténs arbete först bör vara klart. Frågan skall sedan tas upp till behandling i samband med den stora översynen av arvs- och gåvobeskattningen.

Jag kanske bör tillägga att den förändring som sker genom ett beslut om bifall till propositionen bara gäller ett slopande av begränsningen för stiftelser och sammanslutningar som ger internationell hjälp. Det bör också uppmärksammas att det endast är fråga om *svenska* stiftelser och sammanslutningar. Risken för missbruk är alltså ringa i detta fall. Ändå har hovrätten för västra Sverige avstyrkt även detta begränsade förslag och menat att regeringen borde ha väntat med denna sak till dess att den allmänna översynen av arvs- och gåvobeskattningen är klar. Hovrätten för västra Sverige förordar i stället att man går till väga på samma sätt som beträffande Dag Hammarskjölds Minnesfond.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Utskottets ärade talesman vill göra gällande att det här skulle kunna vara fråga om skatteflykt. Jag anser inte att det på något sätt kan betraktas som skatteflykt, om någon i sitt testamente vill ge en gåva till svenska kyrkan, till frikyrkosamfund, idrottsorganisation eller till liknande allmännyttigt ändamål.

Nu är det så att myndigheterna redan befriar gåvor för dessa ändamål, vilka ges under livstiden, från den extra gåvoskatten. Därmed har man också sagt att man tycker det vara riktigt att stimulera till gåvor för detta syfte.

Herr Brandt säger att det har skett något olycksfall när det gäller motionen. Motionärerna skulle sålunda ha förbigått vissa saker. Jag kanske får citera ur motionen, där man hänvisar till att den nuvarande 38 § ger befrielse från gåvoskatt åt »bl. a. alla slag av stiftelser och sammanslutningar, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål».

Herr Brandt säger vidare att den enda motivering som kan anföras för de föreslagna ändringarna är att det skulle kunna stimulera att giva mera, om man från extra beskattning befriar de gåvor vilka ges under givarens livstid.

Men som fru Lindskog nyss framhållit är denna enda motivering som anförts inte bärande. Redan i 1938 års utredning ansåg ordföranden och ytterligare en ledamot, som också var medlem av denna kammare, att motiveringen inte var bärande. Utvecklingen har också visat att så inte var fallet.

Herr Brandt säger att vi måste avvakta familjerättskommittén. Men vad har den med detta att göra? Familjerättskommittén måste ta upp de svårlostade problem som uppstår, om man t. ex. vill befria efterlevande make från arvsskatt,

och övriga bestämmelser som är beroende av släktskapsförhållanden. Men här är det ju fråga om gåvor till utomstående, som inte berörs av de familjerättsliga förhållandena.

Till slut sade herr Brandt att vi inte brukar beställa nya utredningar när en utredning ändå skall komma till stånd eller är på gång. Men den proposition som ligger på riksdagens bord är ju resultatet av en beställning från riksdagen om en utredning på detta område.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Eftersom jag står i ansvar för motionens skrivning kanske jag bör svara på herr Brandts fråga. I motionen säger vi att »från gåvoskatt befriats bl. a. alla slag av stiftelser och sammanslutningar, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål». I klämmen, herr talman, sammanför vi detta och yrkar att samma princip skall tillämpas när det gäller testamentariska medel som när det gäller gåvoskatten.

Jag ber också, herr talman, att få påpeka att den argumentering som fru Lindskog förde, nämligen att det inte finns någon principiell skillnad mellan gåva, *given* i livstiden, och gåva, *beslutad* i livstiden, är korrekt. Det är ingen principiell skillnad.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag skall be att i avslutning till detta ärende få ta upp några principiella frågor rörande riksdagens arbete och dess förhållande till kommittéerna. Problemet har aktualiserats många gånger, inte minst i samband med författningsutredningens arbete. Denna kammare har i en rad olika avseenden varit benägen att ändra riksdagens arbetsordning, men man har

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

då hänvisat till denna utredning, som skulle bli färdig 1959 enligt riksdagsberättelsen. Det är nu 1963, och vi vet inte om någon proposition kommer 1964. Det påstås att författningsutredningen vill lägga hela den lagstiftande makten i riksdagens händer. Ändå menar man, herr talman, understundom i den svenska riksdagen, att det är kommittéerna som skall bestämma över riksdagens arbete. Beskattningsrätten tillhör riksdagens befogenheter. Det är inte Kungl. Maj:t som, på grund av någon mer eller mindre subjektiv uppfattning om när en kommitté kan bli färdig, skall fatta indirekt beslut i beskattningsfrågor.

Riksdagen 1942 avtog en proposition beträffande kontroll över insamlingar och begärde en ny proposition. Det har på dessa tjugo år inte kommit någon proposition. Riksdagen har begärt utredning rörande smör och margarin, men denna utredning har i femton eller sexton år legat i något departements byrålådor. Man har hänvisat till att dessa utredningar skulle komma, men de har aldrig kommit. Med denna metod skulle man kunna göra så att den svenska riksdagen över huvud taget inte får några frågor att besluta om inom rimlig tid.

Man har t. o. m. gjort gällande att detta problem är så komplicerat att det inte skulle kunna lösas, innan man vet vad familjerättskommittén kommer till för resultat. Det är väl ändå en orimlig uppfattning i denna skattefråga! Alla skattefrågor hänger väl mer eller mindre samman med varandra. Skulle vi vara så beroende av de utredningar som pågår som man här gör gällande, så skulle vi få lägga ned en stor del av riksdagens beslutande verksamhet. Riksdagen skall genom sin viljeyttring ge till känna vilken uppfattning den har och inte lita på dessa löften, som många gånger inte infrias. Författningsutredningen är här ett av de mest förfärande exemplen. Man inbillar den svenska all-

mänheten att riksdagen skall få effektiva arbetsformer, och sedan kanske det dröjer tio år innan det händer något. Det är inte säkert att vi får någon ny författning förrän 1968, med den arbetstakt utredningen för närvarande har. Vi som motionerat och interpellerat i dessa saker är efter år får ingen större högaktning för dessa löften, när vi fått bevittna det ena löftesbrottet efter det andra.

Herr Brandt kan inte göra gällande att inte familjerättskommittén skulle kunna lösa dessa problem om riksdagen skulle gå reservanterna till mötes. Vad skulle det kunna vara som hindrade familjerättskommittén från att diskutera dessa frågor från allmänna finansiella principer därför att vi inför andra skattebestämmelser än de nuvarande genom en snabbhandling.

Jag vill, herr talman, med detta deklarerera min mycket starka olust inför det långa dröjsmålet med de många utredningar som i hög grad inskränker våra möjligheter att göra den svenska riksdagen till en effektivt arbetande folkrepresentation. Vi är faktiskt, herr talman, i den situationen att man inom vida kretsar i vårt land anser att riksdagen arbetar ineffektivt och att den, inte minst när det gäller beskattningen, icke har slagit vakt om sina grundläggande rättigheter.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg undrade vad det blir för skatteflykt av detta. Jag talade i mer allmänna ordalag och syftade inte just på det som han avsåg. Men även på här förevarande område bör man se upp. Utskottet sade förra året: »En utvidgning av skattefriheten kan emellertid skapa gränsdragningsproblem, och garantier måste finnas för att förvärvet kommer till avsett ändamål.» Man kan ju inte bortse ifrån att det går att komma ifrån skatt därför att skattemyndigheterna icke alltid har möjligheter att

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

kontrollera till vilka ändamål pengarna doneras. Att sådan kontrollmöjlighet finns vill vi ju alltid ha fastslaget så långt som möjligt, innan vi fattar beslut.

Beträffande »olycksfall i arbetet» vill varken herr Gustafson i Göteborg eller herr Gustafsson i Borås medge att det förekommit. Jag förmodar att de stöder sig på den formulering som paragrafen nu har. Men i motionen säger de att de »tror det vara i överensstämmelse med nutida betraktelsesätt att medge skattefrihet för testamentariska förordnanden till sådana stiftelser och sammanslutningar, som främjar religiösa, välgörande, konstnärliga, idrottsliga eller andra liknande kulturella ändamål». Kan herrarna läsa ut politiska organisationer ur detta, ja då har ni en annan version av motionen än den jag har. Jag har emellertid inte tagit detta avsnitt så allvarligt. Jag sade att antingen har man medvetet gjort denna utslutning i motiveringen och glömt bort den i klämman, eller också är det inte på det sättet, utan man har vid skrivningen av klämman kommit fram till att yrka samma formulering av 3 § som 38 §.

Beträffande familjerättskommittén har vi olika uppfattningar. Regeringen anser att det har betydelse att kommittén får utföra sitt arbete. Utskottets majoritet har också uppfattningen att resultatet av utredningens arbete är av betydelse och bör avvaktas. Nog är det väl ändå så, att giftorättsandel och bröstaringars laglott har betydelse i detta sammanhang. Denna fråga är ju inte så stor, men den kan ändå få konsekvenser, och därför bör vi väl ändå avvakta resultatet av den stora utredningen. Vi i utskottsmajoriteten har aldrig sagt att vi inte är intresserade av frågans lösning, och något sådant har inte departementschefen heller för sin del antytt. Därför är det onödigt att göra meningskiljaktigheterna i frågan större än de är. Hur vi nu skall förfara är ett rent

praktiskt spørsmål. Skall vi bryta ut denna punkt för att få en särskild utredning av den eller skall vi anse oss ha tid att avvakta den stora översynen?

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Kammaren märker nog att utskottets ärade talesman är litet besvärad — och det förstår jag. Han försöker göra ett stort nummer av att motionen inte skulle ha på ett riktigt sätt återspeglat förhållandena. Jag har tidigare läst upp vad som står på första sidan i motionen, där man utförligt redogör för 38 § och räknar upp alla ändamål som avses. På nästa sida säger man att man vill rekommendera en »utredning med syfte att undersöka förutsättningarna för en sådan omarbetning av 3 § i kungl. förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt, att förutsättningarna för befrielse från arvsskatt vidgas till överensstämmelse med motsvarande stadgande i 38 § avseende gåvoskatt». Detta är fullständigt tydligt och klart. Men herr Brandt begär att vid exemplifiering av de olika organisationerna skall man varje gång räkna upp samtliga ändamål, trots att man klart och tydligt angivit vilka ändamål det gäller och dessutom på nästa sida lika klart och tydligt sagt att man vill ha en ändring som gör att förutsättningarna för befrielse från arvsskatt vidgas till överensstämmelse med motsvarande stadgande i 38 § avseende gåvoskatt.

Jag skall inte göra ytterligare kommentarer till detta. Men beträffande risken för skatteflykt, som herr Brandt berörde, instämmer jag i att det är en mycket allvarlig sak. Skulle vi här i riksdagen ha skäl misstänka att en ändring på denna punkt skulle kunna underlätta skatteflykt, skulle vi ha all anledning att vara utomordentligt försiktiga. Nu har herr Brandt inte kunnat ge något exempel på att så kan bli fallet. Han har visserligen sagt, att det

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

är klart att det går att komma ifrån skatt. Ja det är självklart att om jag testamenterar ett belopp till en allmännyttig organisation, kommer organisationen inte att betala arvsskatt, om detta förslag går igenom, lika litet som den betalar gåvoskatt enligt nuvarande bestämmelser. Om jag däremot ger pengarna till en helt annan person, får vederbörande betala både gåvoskatt och arvsskatt. Det är sålunda riktigt att i det förstnämnda fallet ingen skatt inflyter till staten, men det är väl inte skatteflykt. Myndigheterna har ju redan tidigare uttalat, att de anser det så angeläget att stimulera till sådana gåvor, att det inte skall utgå någon extra gåvoskatt på dem.

Herr Brandt säger att man vid förra årets riksdagsbehandling framhöll att det kunde bli gränsdragningsproblem. Emellertid kan man ju inte avstå ifrån bestämmelser över huvud taget, därför att det kan bli gränsdragningsproblem. Som jag tidigare påpekat, uppstår för övrigt inga som helst nya gränsdragningsproblem vid bifall till motionen. Gränsdragningsproblemen finns redan genom att gåvor, som ges under livstiden till dessa organisationer, är befriade från skatt. Förslaget innebär att precis samma organisationer, som nu är befriade från gåvoskatt, skall befrias från arvsskatt. Man har hittills kunnat göra den gränsdragningen, och det blir precis samma gränsdragning vid bifall till motionen.

Sanningen är den att ordföranden i 1938 års arvsskattesakkunniga sagt, att en förändring i motionens syftning skulle innebära en förenkling av lagstiftningen och minska de gränsdragningsproblem som för närvarande finns, när man har olika bestämmelser i fråga om arv och gåvor.

Herr Brandt säger vidare att vi måste avvakta familjerättskommitténs betänkande, eftersom det är klart att sådana frågor som beträffande giftorätt o. s. v. kan ha inverkan på detta område. Möj-

ligen kan det få inverkan på hur stort belopp som kan få ges bort till utomstående organisationer, men det är en ovidkommande fråga, när spørsmålet gäller huruvida den allmännyttiga institutionen skall betala arvsskatt eller inte.

Nog tycker jag, trots allt vad som sagts av den ärade talesmannen för utskottet, att fortfarande kvarstår det konstaterande som fru Lindskog gjorde tidigare i debatten, nämligen att det inte är någon principiell skillnad i detta avseende mellan en gåva, som ges under givarens livstid, och en gåva, om vilken givaren i livstiden har förordnat att den skall utgå efter hans fränfalle. Jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det kanske inte är nödvändigt att diskutera motionen längre, men eftersom jag råkade säga det tidigare, vill jag framhålla att det är odiskutabelt — det kan herrarna inte förneka — att i början av motionen har man refererat till den utformning som 38 § har nu, men när man i fortsättningen säger hur man vill ha det tar man bort ordet »politiska». Det ordet har man helt enkelt strukit. Med anledning därav frågade jag om det är med avsikt som herrarna endast tagit med »religiösa, välgörande, konstnärliga, idrottsliga eller andra liknande kulturella ändamål» och strukit ordet »politiska». Vill ni ha hört det ordet eller är det bara fråga om ett olycksfall i arbetet? Ett bifall till klämman innebär emellertid inte att man antar vad som har sagts i motiveringen i motionen. Klämman slutar nämligen med yrkande om att sådan utformning som 38 § har beträffande gåvorna också skall gälla beträffande arvsskatt. Mycket mer är kanske inte att säga härom.

När herr Gustafson i Göteborg återkommer till skatteflykten tillåter jag mig emellertid att hänvisa till remissyttrandena, vari bl. a. säges: »Man

Ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt

kan visserligen inte bortse från att kontrollproblemet ter sig något annorlunda i fråga om organ till förmån för internationell hjälpverksamhet än vad som gäller inhemsk sådan verksamhet. Förekomsten eller avsaknaden av direkt offentlig kontroll kan likväl, framhålles det, inte anses ha någon nämnvärd betydelse.» Det är således uppenbart att skattebefrielse på detta område medför kontrollsvårigheter, men regeringen har ändå ansett att när det gäller den internationella hjälpverksamheten underlättas kontrollen av det förhållandet att det är fråga om svenska stiftelser och sammanslutningar. Utvidgar man skattebefrielsen kan det emellertid mycket väl hända, att problemet blir svårare.

Herr talman! Jag skall inte längre uppta tiden utan vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag tror att herr Brandt också råkat ut för olycksfall i arbetet när han läst motionen. Om han hade läst den noga skulle han ha upptäckt att på s. 13 — där inte alla skattefria subjekt är uppräknade — är det inte bara stiftelser eller sammanslutningar som främjar politiska ändamål, som är uteslutna, utan även sådana som främjar sociala ändamål. Man har endast tagit med några för att exemplifiera vad det är fråga om, och det kan i och för sig inte vara fel.

Det är egendomligt att i denna debatt beröra frågan om skattesmitningen. Den som testamenterar till allmännyttigt ändamål har själv ingenting att vinna eller förlora på om hela beloppet går till den som tar emot en testamentarisk donation eller om en del av beloppet går till staten. Självfallet är det däremot av stort intresse för den som tar emot donationen att få hela beloppet och inte nödgas avstå en del av det i skatt.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Herr Brandt säger att han inte tar så allvarligt på frågan om motionens skrivning. Det tycker jag nog att herr Brandt gör i alla fall. Jag vill än en gång påpeka att vi på första sidan i motionen klargör vilka organisationer det gäller. Vi räknar där upp samtliga. Vid exemplifieringen utesluter vi sedan en del. Det innebär inte att vi ser bort från dessa. I klämman står det att vi hemställer om utredning i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från att erlægga gåvoskatt. Jag trodde att detta var så klart att det inte behövdes några vidare exemplifieringar.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till reservationen av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledmöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående

omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 106 ja och 103 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17

Ändring i lagen om nykterhetsvård, m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Varje åtgärd som är ägnad att förbättra situationen på nykterhetsområdet har man enbart anledning att glädja sig åt. Den proposition som andra lagutskottet haft att behandla innebär också väsentliga förbättringar i nykterhetsvårdslagstiftningen. Utskottet har även enhälligt föreslagit att riksdagen skall bifalla propositionen. Icke minst betydelsefullt är att den enskildes rättssäkerhet härigenom blir bättre tillgodosedd genom att den tid preciserats, under vilken polismyndighet äger kvarhålla en omhändertagen, liksom att återintagning på allmän vårdanstalt inte får tillgripas mot en och samma person mer än en gång, utan att alla förutsättningar för intagning på anstalt på nytt prövas. Särskilt betydelsefullt är också, anser jag, att i lagen inskrivits dels nykterhetsnämnds ansvar för den som försöks- eller utskrivits från vårdanstalt, dels anstaltsföreståndares skyldighet att samråda med vederbörande nykterhetsnämnd om de hjälpåtgärder som erfordras för den som skall läm-

Ändring i lagen om nykterhetsvård, m. m.

na anstalten. På detta senare område liksom på andra jämförbara har det nog ibland brustit i det samarbete som är absolut nödvändigt och av allra största betydelse för att ge den person, som lämnar anstalten, det stöd och den hjälp han eller hon vid just det tillfället mer än någonsin är i behov av.

I samband med behandlingen av propositionen har utskottet även haft att ta ställning till en motion av herr Kaijser i första kammaren. I denna framhålls att det är en brist att en analys saknas om det nykterhetsläge som uppkommit efter tidpunkten för motbokens slopande. Om en sådan analys gjorts hade det också givits en bättre bakgrund för att bedöma effekten av de nu aktuella lagändringarna. Även en grundligare analys av nykterhetsvårdsklientelet anser motionären behövlig och detta inte bara ur social synpunkt utan även ur medicinsk och framför allt ur psykiatrisk synpunkt. Han framhåller att det behövs ökade möjligheter för klinisk forskning rörande alkoholsjukdomar.

Det utredningsyrkande, vari motionen utmynnar, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, men utskottet framhåller att i motionen har berörts för nykterhetsvården betydelsefulla frågor.

Den blanka reservation, som inom utskottet avgivits av herr Kaijser och mig, gäller motionen. Att vi nöjt oss med en blank reservation beror delvis på att det spörsmål som upptagits i motionen måhända avser ett betydligt vidare fält än det speciella område som behandlats i propositionen och att motionen därför inte har någon direkt anknytning till lagändringsförslaget. Delvis sammanhänger vår reservation därmed att det enligt vår mening bör finnas möjligheter att aktualisera de i motionen berörda frågorna vid en senare tidpunkt under riksdagen, då nykterhetsfrågorna kommer upp i annat sammanhang. Jag anser för min del att de synpunkter och för-

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

slag som motionären framfört är värda allt beaktande.

Jag har alltså inte, herr talman, något yrkande, utan jag har endast velat motivera min blanka reservation.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Låt mig i korthet få ange skälen till att utskottet inte har ansett sig kunna biträda motion nr 568 i första kammaren.

Såsom fröken Wetterström redan nämnt har herr Kaijser motionerat om en utredning av hela nykterhetsutvecklingen efter 1954 års reform. Han har begärt att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om »en utredning med ingående analys av det nykterhetsläge som uppkommit efter 1954 års reform». När utskottet har avstått från att föreslå riksdagen en sådan åtgärd — ett beslut varom vi varit eniga — har inte anledningen därtill varit bristande intresse för saken som sådan. Vi är alla angelägna om att erhålla en så klar bild som möjligt av utvecklingen på det nykterhetspolitiska området för att därigenom kunna få till stånd bättre åtgärder och insatser på detta område. Utskottet har, såsom fröken Wetterström själv angav, närmast av formella skäl avvisat motionen.

Utredningsförslaget kommer antagligen igen i annat sammanhang, och jag vill understryka att vi på nykterhets-håll är intresserade av en sådan översyn. Sveriges nykterhetsvänners landsförbund har självt tillsatt en utredning, som sedan ett par tre år arbetar med en objektiv kartläggning av den nykterhetspolitiska utvecklingen efter den s. k. nykterhetsreformen. Som ordförande fungerar undervisningsrådet Ragnar Lund. Då utredningens resultat föreligger kommer det givetvis att ställas även till myndigheternas förfogande.

Dessutom finns det redan en del statliga utredningar och kommittéuppdrag som tangerar området, och jag föreställer mig att det skulle räcka med att man

från samhällets sida inom en nära framtid gör en sammanställning av de resultat och rön som under detta arbete uppnåtts på olika håll.

Frågan om nykterhetsläget får dock, ärade kammarledamöter, med varje dag en alltmer skrämmande aktualitet, och när utskottet som sagt närmast av formella skäl lämnar motionen utan åtgärd har detta ingenting att göra med bristande intresse för att få veta sanningen.

Vad sedan huvudsaken beträffar vill jag, herr talman, vitsorda utskottets enhälliga uppslutning kring Kungl. Maj:ts proposition. Inte minst för oss som praktiskt arbetar inom samhällets nykterhetsvård är de framlagda ändringsförslagen mycket tillfredsställande. Särskilt gäller detta rekommendationen om ett intimare samråd mellan nykterhetsnämnderna och de anstalter där de alkoholskadade vårdas samt förkortningen i vissa fall av vårdtiderna och rätten till mer differentierade vårdtider efter individuell prövning. Även polisens befattning med de alkoholskadade regleras enligt Kungl. Maj:ts förslag med hjälp av mer preciserade bestämmelser och i mer human anda.

Den föreliggande propositionen, som alltså utan ändring godtagits av utskottet, betyder ett framsteg inom den grannliga verksamhet som nykterhetsvården utgör.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 18

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

lagutskott hänvisade motioner, nr 452 i första kammaren av herrar Lager och Adolfsson samt nr 545 i andra kammaren av herr Hagberg m. fl.

I motionerna, vilka var likalydande, hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning med uppgift att utreda frågan om företagsnämndernas arbetsformer i statliga företag och verk samt framlägga förslag till lag som tillförsäkrar de anställda ökad insyn och verklig medbestämmanderätt».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 452 och II: 545, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! I en av den kommunistiska riksdagsgruppen inlämnad motion nr 545 i denna kammare har föreslagits en utredning för att ge de statsanställda ökad insyn och större inflytande i sina företag.

Denna utvidgning av de statliga företagsnämndernas uppgifter avser samtidigt att bereda väg för att de anställda även i de privatägda företagen skulle få något mer att säga till om. Där framträder ju de femton familjernas diktatur över näringslivet i den mest grälla be-lysning. För dem som tar talet om demokrati på allvar måste den nuvarande minoritetsdiktaturen över det ekonomiska livet inte bara framstå som ett hån mot jämlikhetsidén utan också som riskabel för både människorna och samhället.

När vi i detta sammanhang begränsat oss till de statliga företagen har vi inte bara velat ta ett blodprov på den år 1960 valda andra kammaren, utan vi vill också föra vidare den mäktiga opinion i frågan som fick så starka uttryck — delvis även i besluten — på LO:s senaste kongress.

Den av oss aktualiserade frågan är

nästan lika gammal som arbetarrörelsen själv. Alla känner till den beryktade 23 § som skrevs in i de första kollektivavtalen och som fortfarande finns kvar, fast den nu kallas 33 §, och, där den inte formellt inskrivits, i alla fall enligt Arbetsgivareföreningen anses gälla för alla kollektivavtal. Den säger att arbetsgivaren ensam äger rätt att leda och fördela arbetet och att antaga och avskeda arbetskraften utan några verkliga inskränkningar.

För den borgerliga rättsuppfattningen finns inga tvivel om att det är aktien — eller de aktier som dikterar bolagsstämman beslut — som har värde och värdighet att enväldigt fatta beslut, medan den levande människan — eller miljoner levande människor — saknar motsvarande värde och värdighet. Konsekvensen därav är att en enda eller en handfull personer har laglig rätt att fatta beslut som kan ge bärgning åt eller betyda ekonomisk undergång för hundratusenden levande människor och deras anhöriga.

Det är ett krasst uttryck för den borgerliga rättsprincipen, enligt vilken penningen är herre och arbetskraften träl. De båda väsentliga komponenterna i all företagsamhet — kapital och arbete — har därmed fått sin plats anvisad.

På ekonomiens fält kan man alltså säga att penningens despoti är lika oinskränkt som då det gällde rättstillståndet på det politiska området när kampen för den allmänna rösträtten pågick.

Så mycket är säkert: i det ekonomiska livet är det pengarna som faller utslaget. De få som kontrollerar pengarna leder inte bara företagen, de kontrollerar en miljonarmé av idogt strävande arbetare och tjänstemän, som i fråga om sina företag inte har ett dugg att säga till om när det gäller många för dem själva vitala angelägenheter.

Trots skillnaderna mellan statliga och privata företag finns den likheten, att

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

ledningen skall ligga hos kapitalintresset och att de anställda inte har ett verkligt inflytande över företagens skötsel.

Utskottet finner detta tillfredsställande. Det har sagt nej till förändringar år 1957 och senast år 1960. Ingenting har sedan dess inträffat som rubbat dess nejsägeri. Om nej-et formulerats av en högerman eller en medlem av regeringspartiet — för vilket kampen för den ekonomiska demokratin är lika viktig som kampen för den politiska demokratin, enligt gällande partiprogram — spelar mindre roll. Kontentan är i alla fall klar: Stör oss inte, låt allt vara som det varit i gamla tider, låt oss glömma och förlåta . . .

Den lilla tillfälligheten att av andra kammarens socialdemokratiska representanter i andra lagutskottet ingen har varit med om justeringen av protokollet får man kanske inte tillmäta en alltför stor betydelse i detta sammanhang och kanske inte heller den att den förre LO-ledaren, som är utskottets ordförande, inte återfinns bland de justerande herrarna.

Vi vill för vår del inte glömma. Vi vill bringa i erinran att det finns fler minnespunkter än åren 1957 och 1960 när det gäller detta livsviktiga problem. Det framgår för övrigt av utskottets egen redovisning.

Det var exempelvis år 1920. Under trycket av de revolutionära stormarna ute i världen tillsattes då en utredning om den industriella demokratin. När denna år 1923 var färdig med sina förslag om lagligt tryggnadsdriftnämnder ansåg sig kapitalisterna åter sitta säkra i sadeln och avvisade reformförslagen.

Det behövdes egentligen ett andra världskrig för att något skulle ske. Först år 1945 respektive år 1947 var statsmakterna mogna för statliga produktionskommittéer. År 1946 gick Arbetsgivareföreningen med på överenskommelsen med LO om företagsnämnder. Den var en dålig kompromiss, en

urvattning till oigenkännlighet av den industriella demokratiens idé, men den innebar ändå ett principiellt erkännande av att den gamla patriarkaliska penningmakten i företagen behövde kamoufleras.

År 1949 fick vi företagsnämnder i det statliga domänverket. 1950 fick vi samarbetsnämnder i statsverk. 1955 utformades en statlig promemoria om den statliga företagsdemokratien. 1958 upp nåddes sedan överenskommelse i anledning därav. 1957 och 1960 avslogs som jag redan sagt kommunistiska motioner i frågan, men på hösten sistnämnda år i samband med behandlingen av 1953 års utredning om de statliga företagsformerna behandlades även frågan om den industriella demokratin. 1961 begärde sedan regeringen riksdagens nej till Internationella arbetsorganisationens konvention om samråd och samverkan inom företagen. Sedan har civilministern i januari i år begärt att det allmänna skall stimulera företagsnämndernas verksamhet i den statliga sektorn. Han är inte nöjd med det nuvarande, tydligen. Han konstaterar »en viss tröghet» både i införandet av nämnder och när det gäller utnyttjandet av deras möjligheter. Denna verksamhet måste främjas, anser han, om jag inte har tolkat honom fel, samtidigt som han prisar den verksamhet som kommit i gång.

Men utskottet finner för sin del inte att något har inträffat sedan 1960 — alltså inte heller den senaste LO-kongressen — som motiverar en större uppmärksamhet åt frågan.

Jag vet inte om civilministerns påpekande har föranletts av de statliga representanternas oförståelse vid senare förhandlingar i frågan. Vid behandlingen av nämndavtalet exempelvis sökte de anställdas talesmän förgäves vinna förståelse för det enkla kravet att vid förberedelsen av viktiga driffförändringar även arbetarpartens synpunkter skulle anmälas till högre

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

instans före beslut. Längre har vi inte kommit än att de anställdas råd och synpunkter inte ens får föras längre än till företagsnämnden!

Nuvarande instruktion förbjuder företagsnämnderna att behandla avtalsfrågor, avlönings- och anställningsfrågor eller saker som beröres av författningar och förordningar. Instruktionen talar bara om att det gäller att gagna den statliga verksamheten, att genom information anpassa och effektivisera arbetskraften, att ge denna ökad insyn om den egna arbetsuppgiftens betydelse i ett större sammanhang, att främja gott förhållande och att anställda skall få ställa förslag till rationaliseringar.

Det finns, det skall jag erkänna, en viktig formulering som motsäges av det övriga, enligt vilken samråd med de anställda skall föregå beslut och deras genomförande. I praktiken är det väl så — som jag tycker att det även för statens vidkommande klargjordes vid behandlingen av Uddevallavarvets framtid — att först fattas besluten bakom de anställdas ryggar och sedan får de anställda i nåder ett delgivande via företagsnämnden utan möjlighet att förändra besluten.

Men varför förvägras de anställda varje inflytande över beslut som kanske förändrar hela deras liv, bygd och fosterland? Ja, ett motiv därför anges i 1953 års utredning. Ett verkligt medinflytande, heter det där, över företagens skötsel och deras dispositioner som berör arbetskraften och dess intressen skulle binda arbetarrepresentanterna och utsätta dem för kritik. Men ingen arbetarrepresentant som förtjänar denna benämning skulle riskera kritik, om han eller hon bevakade de anställdas intressen gentemot aktieägarnas intressen. Hela invändningen är som jag ser det ett svepskäl.

Utskottet låtsas nu falla tillbaka på de fria förhandlingarna mellan intresseorganisationerna. Men när dessa fria förhandlingar inte ens medger att de

anställdas förslag skall få framföras till högre instans vid behandlingen av viktiga företagsförändringar, tycker jag argumentet blir ett slag i luften.

Ännu en invändning som återopas av utskottet skall jag be att få upprepa. Utskottet anser att vårt förslag avser att »bryta kontinuiteten i utvecklingen». Detta är alldeles riktigt, herr talman. Vi vill bryta den kontinuitet som faktiskt gör arbetare och tjänstemän rättslösa inför kapitalets operonliga, oersonliga och odemokratiska makt. Och vi vill göra detta utan ett tredje världskrig. Redan nu har 1 100 miljoner människor i sina länder förändrat det ekonomiska systemet så, att penningmakten detroniserats och människan intagit dess plats när det gäller att fatta beslut som berör både den enskilda människan och hela landets intressen.

De som i likhet med utskottet inte vill höra talas om sådana reformer måste väl bli omskolade. Utskottet triumferar kanske i detta hus, men utanför riksdagen, i fabriker och på kontor, växer kravet på människovärdet, kravet på att demokratien skall betyda något mer än att vartannat år tillåtas att vara med och bestämma vilka som skall stifta lagarna eller förhindra att förnuftiga lagar skapas som utvecklar demokratien och ger det arbetande svenska folket dess rättigheter gentemot penningens fåtalsmakt.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att i motsats till utskottet få yrka bifall till motion nr 545 i denna kammare.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag tror inte att herr Hagberg skall söka alltför stor tröst i den omständigheten, att de socialdemokratiska utskottsledamöterna från andra kammaren råkade vara frånvarande vid justeringen. Någon representant för dem kommer säkerligen att klarlägga den detaljen. Jag kan bara vitsorda att det vid sakbehandlingen av

Lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

motionen rårde endast en mening i utskottet.

Motionen syftar till att utreda frågan om företagsnämndernas arbetsformer i statliga företag och verk. Av utskottsutlåtandet framgår att denna fråga prövats av riksdagen vid flera tillfällen — det framgick också av herr Hagbergs anförande. Bl. a. har frågan varit föremål för riksdagens prövning och avgörande såväl 1957 som 1960. Frågan har dessutom varit föremål för en sådan utredning som motionärerna nu efterlyser. 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna har nämligen ingående diskuterat frågan om industriell demokrati och företagsnämndernas organisation och ställning, och utredningen har redovisat sina synpunkter i ett betänkande, som framlades så sent som 1960.

Utredningen kom till det resultatet att ett system, där företagsnämndernas befogenhet skulle utvidgas till en rent beslutande funktion, inte var lämpligt. Utredningen har understrukit att samråds- och förhandlingsvägen inom företagsnämnderna torde vara den ordning som ger de bästa förutsättningarna för att den industriella demokratin inom de statliga företagen skall komma till sin rätt. Vidare ansåg utredningen att frågan om företagsnämndernas verksamhet borde lösas förhandlingsvägen.

När riksdagen 1960 behandlade en motion med samma innebörd som de nu aktuella motionerna, förelåg alltså detta utredningsbetänkande. Utskottet infordrade emellertid 1960 ändock yttrande från både LO och TCO över den motion som då var väckt. Båda dessa organisationer, som vi inom utskottet anser representera arbetare och tjänstemän, avstyrkte motionen. Liksom utredningen framhöll remissinstanserna, att frågor rörande företagsnämndernas verksamhet alltjämt bör lösas genom överenskommelser mellan berörda parter. Utskottet avstyrkte på den grunden motionens yrkande, och riksdagen följde utskottet.

Det kan tilläggas, eftersom herr Hagberg också rörde sig på det internationella planet, att Internationella arbetsorganisationen hade frågan uppe vid sin allmänna konferens 1960 och fattade då beslut om en rekommendation, som gick ut på samråd och samverkan på branschplanet samt samverkan mellan offentliga myndigheter och arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer. Det är även här fråga om en samverkan på frivillighetens grund genom de avtalsbestämmelser, som arbetsmarknadens parter träffar överenskommelse om.

Utskottet har vid behandlingen av årets motioner inte kunnat finna att det sedan 1960 inträffat något som kan föranleda riksdagen till ett ändrat ställningstagande. Andra lagutskottet avstyrker alltså även i år motionsyrkandena. Utskottets utlåtande är enhälligt, och jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! I sak ansluter jag mig helt till den motivering för utskottets ställningstagande, som utskottets vice ordförande här har deklarerat. Jag vill emellertid säga ett par ord med anledning av den erinran som herr Hagberg gjorde mot att andra kammarens socialdemokratiska ledamöter i andra lagutskottet icke varit närvarande vid detta utlåtandes justering.

Vi har ju i varje fall deltagit vid behandlingen av ärendet. Jag beklagar omständigheterna vid justeringen. Utskottets ordförande, som herr Hagberg särskilt erinrade mot, var närvarande vid Nordiska rådets sammanträde i Oslo. För egen del hade jag ett sammanträde i hemorten, och för de övriga finns säkerligen skäl för bortovaron. Det var sålunda, herr Hagberg, inte på något sätt en demonstration mot den motion som herr Hagberg väckt.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Jag vet inte om jag med

tillfredsställelse eller med besvikelse skall notera den förklaring som här avgivits, vilken är en solidaritetsförklaring med de argument som utskottet har formulerat mot tanken på att ge ett ökat inflytande åt de anställda i statens tjänst. Jag hade gärna velat tolka den som ett uttryck för att man i alla fall kände sig litet skamsen. Socialdemokraterna var ju det parti som efter första världskriget drev fram den stora socialiseringsutredningen och utredningen om den industriella demokratin och som än i dag åtminstone vid högtidligare tillfällen tar fram detta stolta föregående för att visa att socialdemokraterna står fast vid de positioner som de tidigare intagit.

Det är det sorgliga, herr Nilsson, att just de argument som ni nu solidariserar er med är argument som högern och de borgerliga över huvudet taget anförde 1920 och 1923 — argumentet har för övrigt framförts i alla tider. Det är inte med någon skadeglädje jag noterar att ni övertagit deras argument, ty jag är i alla fall optimistisk i fråga om möjligheterna att senare åstadkomma en förändring.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19

Föredrogs vart efter annat tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motion angående de årliga mantalsuppgifterna,

nr 4, i anledning av motioner om rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort, och

nr 5, i anledning av motioner om skyldighet för bilförare att utsätta reflekerande varningstrianglar på körbanan.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20

Interpellation ang. skattefrihet för sjuksköterskeelevers inkomster

Ordet lämnades på begäran till

Herr BROBERG (fp), som yttrade:

Herr talman! Sjuksköterskeelever får under sin utbildningstid bidrag till sina kostnader genom dels en s. k. eleverättning, d. v. s. ett kontant belopp av varierande storlek, dels fri mat och logi på sjukhuset. Eleversättningen är av mycket blygsam storlek. Vid landstingens sjukhus är ersättningen 150 kronor i månaden.

Enligt gällande bestämmelser betraktas såväl eleversättning som naturaförmån som skattepliktig inkomst. Detta får till följd att en icke obetydlig del av den kontanta ersättningen går åt i skatt. En sjuksköterskeelev har dessutom ofrånkomliga utgifter för undervisningsmateriel, tvätt m. m., varför möjligheterna att klara av ens nödvändiga personliga utgifter ofta är små.

De relaterade förhållandena har uppmärksamrats bl. a. av prövningsnämnden i Stockholm, vilken förklarat sig vilja beräkna elevernas naturaförmåner till ett i jämförelse med tidigare beräkningar lägre belopp. Den skattepliktiga inkomsten skulle då bli mindre, och i allmänhet skulle ingen skatt uppkomma. Prövningsnämndens framställning har emellertid avisats av riksskatte-nämnden, som ej ansett lagliga skäl föreligga för att ge sjuksköterskeeleverna denna gynnsammare behandling. Anledningen till riksskattenämndens beslut, som utfärdats i form av en rekommendation, kan antagas vara att nämnden betraktar sjuksköterskeelevernas ersättning som lön under utbildning. Denna löneförmån anser nämnden bör behandlas som en vanlig löneförmån och därför fullt ut skattepliktig.

Det betraktelsesätt som här anlägges måste betecknas som i viss mån passerat av utvecklingen. Det bör påpekas att t. ex. utbildningsbidrag vid omskolning är skattefria, trots att denna utbildnings-

Interpellation ang. skattefrihet för sjuksköterskeelevers inkomster

verksamhet till stor del är av praktisk art och i detta avseende överensstämmer med sjuksköterskeutbildningen. Om man betraktade sjuksköterskeelevernas förmåner som stipendier, skulle skattefrihet föreligga till förmånernas fulla belopp. En annan möjlighet att undgå skatteföreläggning på dessa förmåner är att medge rätt till avdrag för s. k. ömmade omständigheter (för närvarande maximalt 3 000 kronor). Rätten till extra avdrag skulle då utvidgas så att den kom att omfatta alla som undergår utbildning och vilkas kontanta inkomster av denna anledning är ringa och skatteförmågan därför också uppenbart nedsatt.

De olika möjligheter som här har anvisats borde enligt min mening prövas för att åstadkomma ett system som möjliggör skattefrihet för sjuksköterskeelevers små förmåner under utbildningstiden. Sådan skattefrihet bör givetvis utsträckas till att gälla motsvarande grupper av studerande.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en sådan reform, att små inkomster, som sjuksköterskeelever och motsvarande grupper av studerande har under sin utbildning, blir skattefria?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön; och

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal.

Vidare anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Sveriges kreditbank; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning; samt

från bevillningsutskottet:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogs-vårdsavgiften för år 1963 skall utgå; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

§ 22

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning

av värnpliktstjänstgöring m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 23

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.38.

In fidem
Sune K. Johansson
